

DIORISIAN

LETO V. 1933 34

Risbo za naslovno stran je izdelal Milko Bambič

»Naš rod« izhaja v Ljubljani osemkrat med šolskim letom in ga prejemajo naročniki »Mladinske matice«, ki plačajo letno naročnino za list in publikacije »Mladinske matice« Din 22'50, v 9 mesečnih obrokih po Din 2'50.

List izdaja »Jugosl. učiteljsko združenje« — sekcija za Dravsko banovino v Ljubljani, zanjo odgovarja Ivan Dimnik.

Glavni in odgovorni urednik Josip Ribičič.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6.

Tisk Učiteljske tiskarne v Ljubljani, zanjo odgovarja Francè Štrukelj.

Fr. Ločniškar:

Pesem sirot

Mrzel veter s severa
žalosten pozdrav prinaša
v borna domovanja naša ...
Oče nima dela,
žalostna je mati,
nima kaj na mizo dati.
Nimamo oblek še zimskih,
mati svoje prenareja,
krpa, meri in molči,
dolgo v noč bedi ...

Kdaj prišel bo oni čas,
ko lepo bo pri nas? — —

Fr. Ločniškar:

Dom

Ko sem se čisto majhen znašel v tujem svetu, sem v svoji osamljenosti mislil: „Kako dober, prijazen in bogat si moj dom! Majhen, skromen v resnici — a zame si velik in neskončno bogat.“ — Govorilo je nepokvarjeno otroško srce nepotvorjeno resnico.

Rastel sem v svetu, ki mi je v srce vtisnil svoj pečat: Vselila se je vanj prešernost in ošabnost sveta. Zabrisala je sliko mojega doma in srce je govorilo: „Velik si, o svet, prijazen in mogočen!“

Leta zoré, z njim spoznanja. Čimdalje v ožjem krogu se vrte tihe misli in želje srca. Vse se vračajo nazaj z daljne poti k tebi, moj dom. Spoznanje jih vrača in srce govori zopet nepotvorjeno resnico iz mladosti: „Lep in bogat si, skromni moj domek“.

O, seveda sem, pa še kako, kar vriskal bi. Saj se mi je uresničila želja, ki sem vam jo povedal že onega dne, ko sva se prvič videla!
 »No, kaj pa je bilo to?«
 »Da se bova radi te paše še zmenila. No in sva se res.«
 »Viš ga, kroto, kako se ti napihuje. To pot si me pa res ujel, pa

upam, da ne bo to v škodo ne tebi ne meni. Urh je pa tudi lahko zadovoljen, ko ve, da je zdaj rešen posla, ki mu ni bil všeč«, se je posmehljivo obrnil do sina. »Veš, Urh, marsikaj mi je znano, kar misliš, da ne vem. Toda pazi se. Moje prizanesljivosti bo enkrat konec in če zvem, da si se zopet spajdašil z Melkovim, potem...«

Grdo ga je pogledal in odšel mimo fantov na dvorišče.

Urh je mračno gledal za njim. »Le kje oče vse zve«, je mrmral sam vase. Potem je pa rekel Lipe-tu: »Tako, zdaj sva bot. Jezik znaš držati za zobmi in to mi je všeč.« Tudi on je odšel po svojem poslu.

»Bom šel na planince, na visoke gore...« je glasno pel Lipe, ko se je vračal nazaj k Jozi. Kar planil je k staremu pastirju: »Sem že pastir«, mu je pripovedoval brez sape, »in jančka tudi dobim jeseni.«

Planina »Na Kraju« je ena najlepših planin. Tiha, kot skrit biser leži gori pod Bogatinom. V pravljicnem svetu, ki se razprostira tam okoli, je ona sama ko čudovita pravljica.

Bohinjci gonijo tja svojo živino dan po svetem Petru in Pavlu na pašo. Takrat se je narava že ogrela.

Živina v dolini je vsakokrat že vnaprej vohala mlado zelenje in silila iz zatohlih hlevov na sveži gorski zrak. Kadarkoli so se tiste

pomladne dni odprla hlevska vrata, se je hrepeneče ozirala skozi nje in žalostno mukala, kakor bi prosila, da jo izpuste iz verig tja v goro, kjer je sočna paša in sonce in prostost.

Letos je bil posebno lep tisti dan, ko so gnali živino v gore, Ni se še zdanilo, že je bila vsa vas pokonci. Ljudje so odpirali hlevska vrata, še zadnjič nakrmili živino, da ne bi omagala na dolgi poti v planino. Gospodarji so se pogovarjali z njo in jo božali, kakor bi se za vedno poslavljali od nje. Vsaka hiša je ta dan iz reda. Psi lajajo in petelin se zopet in zopet oglašča s hripavim glasom. Živina je vznemirjena, počasi se krmi s suho travo, ki ji nič ne diši. Nemirno otepa z repom in komaj čaka, kdaj jo spuste z verig.

Končno se prične živina zbirati sredi vasi. Zdaj s tega, zdaj z onega dvorišča pridirja še zakasnel mlad teliček na cesto, se napije v vaškem koritu, potem ga pa uvrstijo v dolgi sprevod, ki je že za odhod pripravljen. In se prične pot naprej, naprej v goro, koder je trava sočna, kjer bo živina skozi tri mesece spala pod zvezdnatim nebom in se pasla po zelenih pobočjih.

Preden se je dvignilo sonce izza gora, je bila že vsa čreda na poti. Spredaj je hodil pastir Joza, ponosen in dostojanstven kakor kralj na svojem slavnostnem pohodu. Za njim je stopala krava vodnica z zvoncecem okoli vratu in je nenehoma pozvanjala. Za njo se je zvrstila vsa čreda in pastirji so imeli polno dela, skakali so zdaj sem, zdaj tja, da so spravili v vrsto vso to spočito, nepokojno živino, ki se ji je hotelo divjati in skakati po dolgem ujetništvu zimskih mesecev.

Lipe je hodil prav zadaj v sprevodu. Najmlajši je bil med pastirji in planšarica Cila, ki je že petnajst let hodila s Starčevo živino v planino, ga je zbadljivo pobarala, kako bo napravil, kadar bo treba zavriskati; zakaj vsak planinec mora vriskati, to se razume.

Lipe je bil malo v zadregi. Saj je že večkrat poskušal vriskati, kadar sta bila z Jozo sama v hosti. Seveda se je njemu zdelo, da lepo vriska, ampak Joza se je vselej na vse grlo krohotal in trdil, da ima tak glas kakor mlad petelinček, ki se je komaj iz jajca zvalil, pa se že napihuje na gnojnem kupu. Zato si zdaj Cili ni upal trditi, da zna tudi on že vriskati. Pomislil je, pa jo uščipnil nazaj: »Saj sem že mislil na to, pa sem rekel, da se bom prišel k tebi učiti. Ti si že petnajst let planšarica, pa boš gotovo tudi to planinsko umetnost znala«.

Zdaj so se smejali drugi pastirji Cili. Ampak kar je res, je res, Cila ni bila vsled tega kar nič jezna. Še sama se je smejala, potrepala Lipeta po rami, pa rekla: »Če boš hotel, te bom pa zares«.

Tako se je pomikal sprevod naprej po beli cesti. Že so imeli za seboj domačo vas, zdaj so bili že v Stari Fužini, zdaj že mimo ljubke cerkvice sv. Janeza in zdaj, da, zdaj jim je hladno zavelo v obraz. Bili so pri jezeru.

Ali ste že kdaj občudovali Bohinjsko jezero v svitanju dneva, dragi moji? Lipe ga je zdaj prvič videl ob tem času in pobožna svečanost ga je prevzela. Sonce je ravno prihajalo izza gora, sivi vršaci so še goreli v njegovih zori in temnina se je ko siva tenčica dvigala iznad jezerske površine in plavala višje in višje, dokler se v ognju ni razpršila in izhlapela v zrak. Voda je ležala pokojno, počasi so se zibali lahni valčki in gore so se zrcalile v temni modrini.

Vsa družba je utihnila. Zdelo se je, da živina čuti to prečudovito lepoto, tiho in mirno je stopala po širokem mostu. Vse je bilo nekam svečano. Šele ko so po drugi strani zavili na cesto, je sprevod, živina in ljudje, znova oživel. Pastirji so zopet nagajali planšaricam, planšarice so se norca delale iz pastirjev, Joza spredaj pa je glasno zavriskal, da je odmevalo od gora.

Ob koncu jezera se je pričela pot vzpenjati. Višje in višje so stopali, brez konca in kraja se je vila cesta ko kača v ostrih ovinkih po strmih pobočju. Sonce je zdaj že vzšlo in živina in ljudje so čutili, da bo dan vroč. Ure in ure so hodili. Že se je svetlikalo sredi temnega gozda in Lipe je mislil, da so že na vrhu hriba. Pa glej, cesta se je znova zavila in zopet so bili sredi gozda in sredi strmine.

Vse bolj počasi je stopal sprevod in vedno bolj tiha je bila družba. Ko so dospeli vrh strmine, se je Joza ustavil in ves sprevod za njim. Počili so. Živina je plegla po trati ob cesti in začela prežvekovati, ljudje pa so se krepčali od naporne hoje. Tu so se planšarice, ki so bile določene, da bodo molzle živino na planini, in sirar Vorenc ločili od ostale družbe in šli sami dalje, da že vnaprej pripravijo staje in hleve za živino, kakor so rekli. V resnici pa so šli naprej le za to, ker jim je živina stopala prepočasi in pa ker jih pastirji niso več rabili. Zmučena živina bo zdaj mirno stopala dalje in ne bo več silila stran pota.

Pozno popoldne je že bilo, ko je Joza s čredo prispel na planino. Že se je pokazal sivi Bogatin, široka in ravna cesta je mahoma zavila navzdol in se zlila v eno z drugimi cestami; zdaj so bili mimo pokopališča v dolinici in zdaj je bila tu planina »Na kraju«.

Zagnali so živino v kotlino in jo razvrstili po hlevih in stajah v starih vojaških barakah, ki so jih v ta namen že pred leti popravili in preuredili. Nakrmili in napojili so jo in kmalu je vsa trudna plegla.

Tudi pastirji in mlekarice so se porazgubile po novih domovih. Joza in Lipe sta se nastanila v koči pri vodnjaku, ki je stala sredi dolinice in je bila Hodnikova last.

Joza je skuhal na širokem ognjišču žgancev in zavrel sladkega mleka. Pojedla sta skromno večerjo, nato pa se je Joza vlegel na preprosto ležišče na pogradu in takoj ga je Lipe slišal, kako glasno smrči.

Lipetu samemu pa ni dalo, da bi bil šel že zdaj spat. Res je bil tudi on truden, toda vedel je, da prej ne bo zaspal, dokler si ne ogleda vse dolinice.

Zares ga je čudno prevzelo prej, ko so zavili na planino. Prečuden kraj je bil to, vse drugačen, kakor jih je bil vajen do zdaj, zdelo se mu je, da je zašel v drug svet, v neznano deželo.

Stopal je po cesti nazaj, odkoder je prej došel sprevod, in se ustavil vrh klanca.

Pred seboj je gledal razsežno dolino, ki so jo od vseh strani obdajale gore in jo ko prelepo kraljičino branile pred divjimi burjami in nevihtami. Tam na zahodu se je dvigal stari Bogatin, ves siv, ves gol, pravljičen očak, ki je hranil v sebi ogromne zaklade. Lipe se je nasmehnil. Tako reven je bil, ko ga je gledal pred seboj, sama skala in gola pečina; kje so tu zakladi?

V kotlini so stale kamenite, napol razdrte kočee. Tej je manjkala streha, oni se je že podrla stena, vse pa so še stale tu, naslonjene na sive pečine, in so govorile in pripovedovale o težkih časih, ki so nekdanj, o, ni še davno tega, divjali nad to dolinico, o grozni moriji, ki se je podila preko teh skalnatih gora, in o krvi, ki jo je človeštvo, vse zaslepljeno, prelivalo dolga leta med seboj. Da, svetovna vojna je šele dala življenje tej tihi, prej mrtvi in skoraj nepoznani pokrajini. Takrat pa je mahoma oživela tiha planina, prišli so vojaki, na stotine in na tisoče jih je bilo, ko bi trenil so zrastle iz tal hišice in dolge barake druga ob drugi, nastale so ceste, široke in trdno zidane, ki so se vile na vse strani po dolini in dalje naprej, više in više po zložnem pobočju sivega očaka Bogatina, preko njegovega prelaza in še naprej in še naprej, notri do Krna, ki mu zdaj Lahi pravijo Monte Nero, Črna gora. Bataljoni in polki so hodili tod mimo, dolge vrste topov in vozove municije so prevažali preko nje, vse se je zbiralo tu in se odtod odpravljalo dalje v smrt in pogibel.

Vojna je minila in naselbina je razpadla. Mesto je izumrlo. Pokojno, mračno je ležalo zdaj tu pred Lipetom, kakor da je padlo v zakleti sen. Bog ve ali bo kdaj vstal junak, ki bo zbudil iz sna to mrtvo mesto?

Lipe je stopil preko ceste in zavil po ozki stezici navzdol. Vstopil je v majhen, ograjen prostor. Križ pri križu se je tu vrstil nad zelenimi rušami. Vojaki, ki so tu nekdanj trpeli in umirali, so spali zdaj v mirnem okrilju mogočnih gora svoje poslednje, večno spanje.

Lipe se je pokrižal in tam pred velikim križem sredi pokopališča zmolil očenaš za duše trpinov, ki tu počivajo. Zares, kako žalostno je življenje! Postal je otožen.

Zapustil je pokopališče in stopal nazaj proti kočam. Tam je bilo že vse mrtvo. Mlekarice in pastirji so bili v svojih kočah ali pa so ležali na trati pred njimi in spali. Gore v ozadju so že žarele, dan je umiral.

Tudi Lipe je odšel v kočee. Spravil se je k Jozi na pograd in se stegnil po slamnatem ležišču. Kmalu je tudi on zaspal.

(Se nadaljuje.)

Osias

(Iz mojih vojnih zapiskov.)

V Lavrinovu, marca 1917.

Napad na ruske postojanke, ki ga je nemško vojaško poveljstvo pripravljalo zelo skrbno skoraj šest tednov, se je popolnoma izjavilo. Izkazalo se je, da so bili Rusi o nameravanem napadu pravočasno obveščeni in natančno poučeni. Rusi so namreč vse ozemlje, ki je ležalo pod ognjem težkega nemškega topništva, pol ure pred početkom topniškega napada izpraznili. Vse rusko vojaštvo se je umaknilo v ozadje. Zvečer pa, ko se je tehniški napad končal, so ruski vojaki zopet pravočasno zasedli postojanke prve bojne črte.

Nihče ni mogel dvomiti: nekdo je moral ves načrt izdati Rusom. Toda — kdo in kako?

V poslednjih tednih je res pribežalo k Rusom precejšnje število Alzačanov, a ti niso o napadu nič vedeli, ker so se vse priprave vršile tako prikrito, da niso niti tisti, ki so sami pri pripravljalnih delih sodelovali, vedeli, kaj prav za prav delajo.

Nemška vojaška vohunska služba, ki je drugače tako brezhibno poslovala, nikakor ni mogla najti pravega sledu. Po težkem in napornem iskanju je naposled neki vohunki

uspelo dognati, da ima židovski trgovec Osias Segal iz Baranowiczew nekakšne zveze z židi onkraj nemških strelskih jarkov.

Dognala je, da trguje, da zamenjuje milo, rum in vsakovrstno žganje za riž in čaj.

Nemški vojaki so žida na nekaterih mestih puščali čez strelske jarke. Vojaške oblasti pa niso nikakor mogle dognati, na katerih mestih je prehajal čez strelske okope.

Divizijsko poveljstvo je odredilo, da se mora žid takoj zapreti. Poveljniku vojaške patrolje so prav izrečno naročili, da sme prijeti žida šele pozno ponoči. Drugače bi utegnil kdo izmed vojakov, ki je zapleten v židovske kupčijske posle, prezgodaj zvedeti za nevarnost. Seveda bi jo potem popihal k Rusom. Hoteli pa so ujeti vse krivce, ker so bili prepričani, da je osumljenec ruski vohun.

* * *

Jasna noč. Polna luna.

Ob dveh po polnoči je nepričakovano potrkala na vrata Segalove hiše vojaška patrolja.

Vsa družina se je prebudila. Segal je imel ženo in pet otrok. Najstarejši je bil deček Osias, ki je imel okrog dvanajst let.

— Gospod Segal, je dejal vodja patrolje, oblecite se, šli boste z nami!

— Z vami?

— Da, aretirani stel

Žid se je poskušal nasmehnuti, pa je le zmaličil obraz...

— Gospodje, saj se šalite, ali ne? Zakaj se tako okrutno šalite...
Sonja, — se je obrnil k ženi — postrezi gospodom z burgundcem...
Zaloga iz dobrih časov, gospodje... he-he...

— Aretirani ste, ali ne razumete? Oblecite se hitro!

Žena je glasno zajokala, otroci — razen Osiasa — pa niso mogli doumeti, kako težko in usodno pot bo moral njihov oče nastopiti.

— Ali gospodje res nočete? Star burgundec, dober burgundec...

— Ne utegnemo čakati! Oblecite se hitro!

— Česa me dolžite? je jecljal starec.

Mali Osias, kodrast, črnolas deček, se je ves tresel. Dobro je vedel, da se ponavadi jetniki, ki jih ponoči odvedejo nemške patrolje, nikdar več ne vrnejo. Kaj bi ukrenil, da bi očeta rešil? V njegovih možganih so se mrzlično preganjale tisočere in najbolj vratolomne misli.

Starec je začel tarnati in zdihovati:

— Moj Bog, moj Bog, izgubljen sem... izgubljen... pa sem nedolžen... Gospodje, zakaj me tako okrutno...

— Dovolj! Obleci se, drugače te bomo odvedli takšnega, kakršnen si...

Starec se je moral obleči. Žena je jokala, otroci pa so nemo strmeli v vojake in v očeta, ki je vsakega po vrsti poljubil.

Osias je vedel, da gre oče v neizogibno smrt. Nihče mu ne bo pomagal, če ga on sam ne reši.

A kako?

Po cesti so odmevali trdi koraki vojaške patrolje.

Pred hišo je stala vojaška straža. Pred jutrom ni smel nihče zapustiti hiše.

* * *

Od okna do zemlje je bilo štiri metre.

Osias ni cincal.

Skočil je skozi okno v sneg ter jo naglo odkuril. Naravnost v tetin hlev, ki je bil na drugi strani ceste.

V hlevu sta ležala dva konja. Rjavec ni bil krotak. Osias je vedel, da je vselej, kadar je začutil na svojem hrbtu jezdeca, zdivjal.

O, Osias se ga ni bal! Že tolikokrat je na njem jahal!

Osias je jahal že vse drugačne vrage! Saj je bil njihov vranec kakor sam peklenšček! In vendar je bil Osias vedno na njem!

Pa bi se zdaj tetinega rjavca ustrašil!

Žival se ga je silovito branila. Pa ni nič pomagalo. Osias ga je pognal v dir. Proti pokopališču, kjer je bilo divizijsko poveljstvo.

Noč je bila prekrasna.

Daleč pred njim so po samotni cesti korakali trije vojaki in ujetnik.

Štiri temne postave so se močno odbijale od ostro bele planjave.

Osias je venomer prigovarjal razdraženi živali, ki je vihrala, kakor da jo žene vihar.

Vedno manjša je bila razdalja med njima in skupino pešcev.

— Hitreje, konjiček moj, le še hitreje! Najprej bova pohodila podčastnika, potem pa še ostala dva vojaka...

Konj se je začel upirati.

— Pameten bodi, rjavček... Naposled pa bova vzela očko...

Kdo nas bo ujel?

Konj je plesal, se dvigoval na zadnji nogi...

Bila sta že tik za njimi.

Podčastnik se je ozrl.

Konj se je spustil proti njemu ter ga s kopitom silovito sunil v prsi.

Podčastnik se je zgrudil.

Starec je ves vztrepetal.

Njegov sin, njegov prvorojeni!

Tedaj je počil strel...

Deček se je zvrnil s konja.

Deček je obležal. Kri je poškopila deviško belo planjavo.

— Očka, je ihtel deček, očka moj, saj ne boš umrl...

Starec je nemo zrl v prelepe oči svojega dečka ter ga božal po temnih kodrih.

Konj je veselo zarezgetal ter zvihral čez belo planjavo...

Pozneje so dognali, da je bil stari žid nedolžen. Starec se je ves uničen in potrtno vrnil domov.

Pukše in Pukšani

Tam, kjer napravi Drava rilec, leži vas Pukše. Prebivalcem te imenitne vasi pravijo Pukšani. Stara kronika pravi, da so Pukše stare slave cvet, bolj kakor Borovlje, kjer delajo puške, handžare in samokrese. Še prej ko Borovlje so imele Pukše to obrt in pravico.

V občinskem zapisniku stoji, da so dobile Pukše to slavno ime po »pukšah« kakor so pravili v starih časih temu britkemu orožju. Čast komur čast! So sadili Pukšani obilo bezga okoli svojih hiš, kajti so rabili bezgov les za izdelavo svojih »pušk«.

Nihče ni znal napraviti iz bezgovega lesa tako imenitne puške kakor imenitni Pukšani. Imeli so za to obrt svoj patent, ki jim ga je napravil kovač in je visel na občinski deski, namreč patent, ne kovač. Tajno, da jih nihče ni videl, zato bogvaruj komu povedati — so delali Pukšani svoje orožje tako-le: Izdolbli so bezgovo palčico in ji na vsakem koncu vtaknili naboj. Naboj je delali iz korenja. Je koren precej mehak in voljan, se pusti rezati in se da stlačiti v vsako luknjo. Svinčniku podoben bet, ki so mu pravili »lokštok«, je porinil strelec v prvi naboj, da je ta lezel po cevi, stisnil zrak in tako vrgel drugi naboj ven z močnim pokom v veliko veselje Pukšanov in v strah in grozo sovražnikov.

So pravili Pukšani, da izdeluje najboljše lokštoke Žvirgačev Irga, prvi občinski svetovalc in so mu zato dali na zadnji občinski seji časten naslov »lokštokar«.

Je bil lep dan, pa se je spomnil lokštokar Irga, da ima jutri njegova žena Urša god, pa da je treba kaj boljšega za pod zobe. Vzel je bridko pukšo in je šel na lov na zverine. Srečal je zajca, prav za prav našel ga je potuhnjenega v travi.

»Vidiš ga, mrcino, spi pa gleda,« si misli Irga in pomeri bridko pukšo.

»V trebuh ga ne bom. Mrcini gre korenje v slast in strast. Lahko postreljam vse naboje, pa bo šent sit kot nikoli prej, si zmisli pa mi pokaže figo in gre zbogom. Ne boš, Jaka! V glavo tja med ušesa ga bom frknil, pa bo mrtev pri tej priči,« je rekel Irga in ustrelil.

»Flek«, je šlo iz puške in zajec je obležal kakor prej, še kihnil ni. Spal je dalje nemoteno. Saj je spal že tretji dan in je spal večno spanje pravičnega. Kajti si je izmislil zajec oni dan in je šel ter tukaj v travi poginil v najlepšem miru in redu.

Junaško se je ozrl lokštokar naokoli, zmagoslavno je pobral zajca in šinil domov.

»Žena, to-le sem ti prinesel za god«, reče Irga ter pokaže zajca. »Lepo ga sleci in speci in da si ne bo kdo gobca brusil, da se gostim pri drugih, sam pa da ne dam še suhe fige ne, grem in povabim župana in občinske može na zajčjo dobro to pečenko.« In je šel, pa je prišel nazaj, postavil se je pred ogledalo in se priklonil:

»Klanjam se, gospod prvi občinski svetovalc!«

Pa se mu je dobro zdelo, da se je oni v ogledalu tudi priklonil in je šel vabit v goste.

»Ni mala reč biti prvi za županom«, si je mislil. »Tako rekoč že župan z eno nogo. Naj le sedanji župan malo zakašlja in izdihne svojo

ničemurno sapo, pa sem tako rekoč jaz župan z obema nogama.« Se je lokštokar malo urezal, kajti sedanjemu županu niti na misel ni prišlo, da bi kašljal. Bil je vedno zdrav kot riba.

Tačas je Urša zakurila, da pripravi imenitno kosilo. Pa je prišel sosedov maček, sam zlodej ga je prinesel, z bistrimi je očmi zagledal in spoznal zajca.

»Mijav — bo prav,« je rekel in se ga lotil z vsemi bojnimi silami.

Samo rep in ušesa so še ostala, ko je vrla Urša zagledala mačkovo razdejanje. Sveta jeza je popadla ubogo ženo, pa je uboga žena popadla debelo poleno in ga nemilo prisolila mačku preko glave, da je videl sto sonc in vse zvezde. Parkrat se je maček zasukal, kakor da je na svatbi, nato pa je debelo pogledal in izdihnil svojo tatinsko in z grehi obloženo dušo.

Prišel je Irga in povedal kakor se spodobi možu, da bodo možje vsak čas tukaj. Pa je dobri mož tudi videl in bil priča dogodkom v kuhinji.

»Kaj boš, Urša? Nisem zastonj prvi za županom,« je dejal. »Zajec ali maček. To je vseeno. Maček je požrl zajca, torej je zajec v mačku. Kje naj bo drugje? Jasno kot beli dan. Speci mačka, pa bo! Rep in ušesa so za pričo, da je pečenka zajčja. Kajti ima zajec dolga ušesa in kratek rep, maček pa kratka ušesa a dolg rep.«

Tako je povedal prvi občinski svetovalec tako rekoč že skoraj župan in žena ga je verno ubogala. Pa so prišli pukšanski možje z županom vred in so sedli in jedli, še župan je dal lep in svetel vzgled ter si obilno privoščil dobre te pečenke. Ni zajec vsak dan na mizi! To ve vsakdo. Je vabil župan tudi lokštokarja, da prisede in jè z njimi. Pa je bil lokštokar Irga bogaboječ mož in je povedal, da imata z ženo v kuhinji še več kot preveč jedače in da ne kaže, da bi se pred gosti sam najbolj mastil.

Pa je župan kmalu čutil posledice te častivredne pojedine in odšel na zrak. Je koračil župan preko dvorišča in zagledal Sultana, psa domačega in zvestega čuvaja, kako vlačí mačjo kožo in jo grize za rep. Pa je bil župan dalekosežen in bistroumen mož in ko je stopil nazaj v sobo, je svečano dejal:

»Ti, lokštokar, tvoj zajec pa je miši lovil...«

Fran Milčinski:

Dve poletji in ena zima

Bližala se je pomlad. Butalcem je primanjkovalo krme. Sklepali so in sklenili, da to ni prav in da gredo nad poglavarja: »Gospod poglavar, čas za pašo je vsako leto prekratek, zima je predolga, pozimi je živina v hlevu, pa več požre, kakor imamo krme, potem pa spomladi crka od lakote. Dajte, pomagajte, da bosta dve poletji in le ena zima!«

Jim odgovori poglavar: »Hodite z Bogom, ljudje, Vaša prošnja je uslišana! Sedaj bo skoraj poletje, potem bo zima, za zimo zopet poletje — evo, pa boste imeli dve poletji in eno samo zimo!«

Butalci so se hvaležno poklonili in so šli in domov prinesli veselo novico, da so Butale dobile dve poletji in eno samo zimo.

H. Marjanović:

S Podmladkom Jadranske straže na Krk

Parnik je zažvižgal s tako močjo, da sem se zbudil iz trdega sna. Zaspal sem bil, ker sem bil utrujen od vožnje po železnici od Ljubljane do Sušaka.

Parnik se je malo zibal in mi pel uspavanko. Ko sem se zdrnil in odprl oči, se dolgo nisem zavedel, da sem na parniku. Prespal sem vso vožnjo. Stroj je že utihnil.

Hitro sem se odpravil na krov, da vidim vhod v krško luko.

Potoval sem z ekskurzijo Podmladka Jadranske straže in prepričal sem se, da dijak najceneje potuje, če je član Podmladka Jadranske straže, ker mu ta nudi vse mogoče ugodnosti.

Bilo je krasno majsko jutro. Marsikdo je prvič v svojem življenju videl morje. Ni besed, s katerimi bi se mogel opisati vtis, ki ga je napravilo morje na novince.

Pihala je ugodna in osvežujoča sapa. Njeno tiho šepetanje okoli ušes je bila pesem, ki je segla v najskrajnejši kotiček mlade duše. Sonce je jasno, nebo žareče brez oblakov, zlato se leskeče morje..., ladje, jadrnice, planine, otoki in vse, kar se je nudilo očem. Kakor da smo v deželi tisoč in ene noči...

Še enkrat je zažvižgal parnik in že smo bili pred pristaniščem.

Vse je skalnato, le med kameni zelenè rastline. Zelena barva listja, trave in skal se zlivata z morjem v harmonijo, da je ni mogoče pozabiti.

Krk

Ob sprejemu je igrala godba, otroci so peli, navdušeno so nas pozdravljali. Ali nas je prevzelo sinje morje. Bilo je polno mladosti, polno čarov, polno moči in bogastva, človek se je ob njem čutil majhen in neznan.

Ko je utihnila godba in so umolknili pevci, so Podmladkarje objemale nežne roke mladih Krčanov in jih odpeljali, da jim razkažejo mesto.

Mimogrede smo videli gostilno in kavarno »Ljubljana«. Pogledali smo noter in slišali govoriti slovenski.

Krk je zgodovinsko mesto. Vsaka hiša, vsaka cerkev, vsaka najmanjša stavba je zase spomenik. Krk je zibelka našega narodnega cerkvenega jezika, ki se je v borbi z vsemi mogočimi sovražniki skozi stoletja in stoletja ohranil čist in neokrnjen.

Ulice so srednjeveške, svojstveno značilne. Povsod se vidijo ostanki starega mestnega obzidja, ki je imelo troje vrat. Največja vrata so bila z morske strani, do katerih je v starih časih segalo morje.

Krk ima tudi tri velike trge, od katerih je v starih časih igral glavno ulogo trg »Kamplin« — današnja Poljana. Na Poljani se nahaja palača Frankopanov, ki je bila zidana l. 1191. za časa škofa Ivana in krških knezov Bartola in Vida. V podaljšku te palače je škofova palača, ki je bila tudi del Frankopanskih dvorov.

V bližini gradu je krasna stolna cerkev Marijinega Vnebovzetja iz XII. stol. Poleg je nekdanja stolna cerkev sv. Kvirina, zaščitnika mesta Krka in njegove škofije. Vhod je skozi zvonik, ki je najlepše delo na Krku.

Važne so tudi cerkve: Matere božje zdravja, cerkev in samostan sv. Frane, zibelka najodličnejših glagoljašev, ter samostan in cerkev sv. Benka (sester Benediktink).

Mesto ima 1812 prebivalcev Jugoslovanov in 744 italijanskih optantov z jugoslovanskimi imeni. Optanti imajo svojo šolo in društvo.

Ko smo pregledali vse spomenike, posebno pa one v notranjosti cerkva, smo pregledali tudi šole. V gimnaziji nas je nagovoril profesor zgodovine in nam na kratko razložil zgodovino Krka.

»Fantje«, je rekel, »vsak Jugoslovan bi moral poznati zgodovino našega Krka.

Krk so ustanovili Rimljani in so ga imenovali »Vecla oz. Veglia«. Mi Slovani smo ga nazvali Krk.

Po propasti vzhodno-rimskega cesarstva l. 1476. je Krk menjal gospodarje, dokler ni končno postal last Hrvatov, ki so takrat priznavali vrhovno nadoblast Bizantincev. Do leta 1000. so vladali na Krku Hrvati. Zatem je postal Krk last Benečanov, ki so ga imeli do l. 1059. Prav to leto ga je Krešimir vrnil hrvatski državi. Od l. 1097. do 1102. je bil last ogrskega kralja Kolomana. Po Kolomanovi smrti so ga zasedli Benečani in ga izročili knezom Frankopanom kot feud. Frankopani so ga obdržali do l. 1358. Pozneje so ga Benečani izročili hrvatsko-ogrskem kralju Ljudevitu I., ki je priznal frankopansko nadoblast. Frankopani so feud izgubili leta 1480. za časa naslednjega kneza Ivana VIII.

Potem so ga tretjič dobili Benečani in so ga obdržali do razpada republike l. 1797. Od l. 1805. do 1813. so ga imeli Francozi, potem Avstrijci in končno l. 1918 je postal zopet last Jugoslovanov.

Kotorski upor

(Borba jugoslovanskih mornarjev za osvobojenje pred 16. leti.)

Biserne vode vzhodnega Jadrana so z zaledjem vred dolga stoletja prenašale tuji jarem. Tuje zastave so vihrale vrh mogočnih jeklenih morskih orjakov, tuja povelja so rezala šum valov. Poveljniki teh orjakov so bili tujeji, mornarji pa po večini Slovani. Na svojem morju in ob svoji obali so bili tujčevi hlapci.

Pa se je tudi tu pokazalo, da le morje rodi po svobodi stremeče ljudi. Komaj je leta 1914. pričelo strašno svetovno klanje in so dosegle naše mornarje vesti o srbski zmagi na Ciru, že so se pojavili preko noči nad silnimi 305 cm topovi nekaterih oklopnih vojne mornarice napisih: »Živel kralj Peter!« Vse številne preiskave so ostale brezuspešne, narodna zavest pa je klila v srcih naših mornarjev in se razvijala iz dneva v dan. Med slovanskimi mornarji je pričelo tajno, oprezno revolucionarno gibanje, ki je bilo kronano 31. oktobra 1918, ko so na vseh avstro-ogrskih brodovih zavihrale naše narodne zastave.

Trd morski oreh je Šibenik, naravna nepremagljiva morska trdnjava. Bivši vojni mornarici je bil v srednji Dalmaciji mogočna opora. Komaj desetina šibeniških mornarjev je bila tujega rodu, zato ni čuda, ako se je skoro vsako noč razlegala po pristanišču in celo na vojnih ladjah strogo prepovedana revolucionarna pesem »Hej Slovani!«

V Šibeniku se je pojavil prvi upor jugoslovanskih in češkoslovaških mornarjev, ki so na torpiljarki št. 11 4. oktobra 1917. leta zjutraj na vse zgodaj zvezali častnike ter z ladjo in načrtom minskega polja pred Šibenikom pobegnili preko Jadrana v Italijo. Pomagati so hoteli s tem zaveznikom do zmage in rešiti svoj rod in svoje morje tujčevega gospodstva. Italijani pa jim niso zaupali in so može, ki so tvegali življenje, odgnali kot vojne ujetnike v peklo sardinskega otočka Asinaro. Da ni bilo tega nezaupanja, bi svetovna vojna ne bila trajala še polno leto.

Med mornarji od Pulja do Kotora pa je še dalje vrelo. Prostrana naravna luka Boka Kotorska je bila središče nezadovoljnežev.

Vsi Jugoslovani, Čehoslovaki in Poljaki so bili med uporniki. V mornarici pa je bilo dokaj tudi Nemcev in Madžarov in to strokovnega in strojnega osebja, brez katerega je bil uspešen upor nemogoč. Pa kako pridobiti tujca?!

Potipali so ga naši fantje za pravo žilico. Slaba hrana, redki dopusti, prestrogi predstojniki so bili vaba, ki so izmamili tudi naše narodne nasprotnike, da so se priključili revolucionarnemu pokretu. Naši mornarji so jim obljubili prost povratek domov, čim se upor posreči.

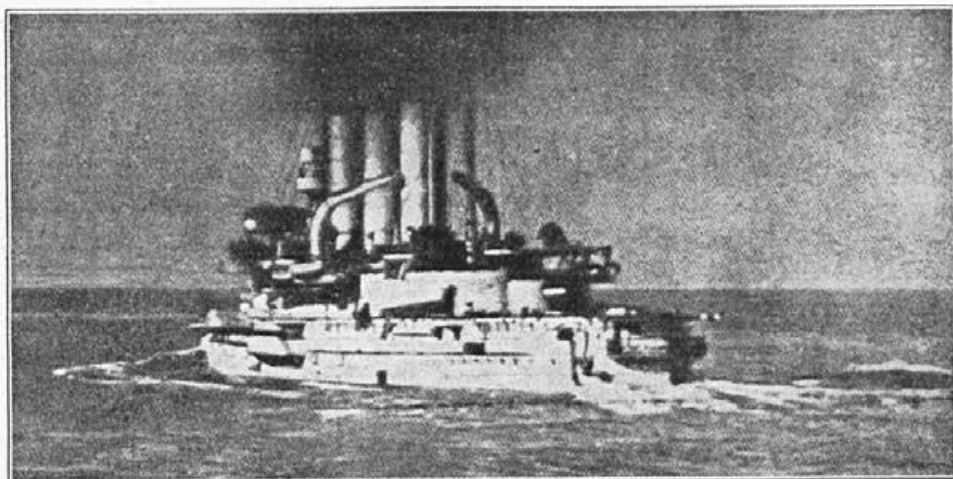
Pust zimski dan je bil 1. februar 1918. leta. Lovčen se je skrival v oblakih, sonca ni bilo videti. Tiho in pokojno so ždele številne vojne ladje na mirni gladini. Pa so ob pol desetih dopoldne mirno ozračje nenadno presekali zvoki trompet z vseh brodov. Zbor na palubi!

To je bilo pol ure pred običajnim pričetkom vaj in vznemirjeni so se zbirali mornarji na krovu. Pred častniškimi zbori so se prečiteli mornarjem in podoficirjem členi kazenskega zakona o posledicah upora. Grobna tišina je vladala po krovih. Nato razhod. Poveljnik flotile križark v Kotoru kontreadmiral Hanza je bil prepričan, da je s tem zatrl vse uporniške želje podrejenih mornarjev. Ponosno je plapolala admiralska zastava na križarki »Sveti Jurij« (Sankt Georg), ko so se po obrežnih cerkvicah oglasili poldanski zvonovi. Častniki so bili že v jedilnicah.

Tudi na »Svetem Juriju« je odbila dvanajst. Vsak dan ob tem času so se z dviganjem in spuščanjem zastave z admiralske ladje uravnavali vsi časomeri. Mesto

običajne zastave pa je na glavni jambor admiralske ladje bliskovito šinila revolucionarna zastava in zatulile so sirene. Oglašale so se sosednje ladje in dvigale rdeče zastave. Urnebesni hura-vzkliki so gromko odmevali od strmih pečin sivega Lovčena. Jek treh topovskih strelav se je lovil med mogočnim skalovjem. Že med dviganjem uporniških zastav so mornarji udirali v častniške jedilnice.

Admiral Hanza je imel ta dan obisk. Žena, dvajsetletni sin in hčerka so bili v gosteh. Z njimi je kosil tudi admiralov štab in poveljnik »Svetega Jurija«. Nenadno so se s treskom odprla vrata in oddelek mornarjev je naperil puške proti mizi. Podčastnik Franc Raš, po rojstvu Čeh, je s samokresom v roki pozval oficirje, naj se predajo. Prepaden se je dvignil admiral, žena in otroci pa so zagnali silen krik in se niso hoteli ločiti. V motornem čolnu so jih slednjič prijazno spravili na kopno. Drugi mornarji so medtem po kabinah že razorožili in povezali vse častnike. Z admiralom vred so jih zastražili, sami pa prevzeli poveljstvo na admiralski ladji, kjer je svirala godba himno »Hej Slovani!«

Križarka »Sveti Jurij«.

Niso pa imeli uporniki take sreče na vseh ladjah. Križarka »Novaro« je bila pod paro, ker bi morala čez pol ure odpluti iz zaliva na odprto morje. Ko so zatulile sirene in se dvigale rdeče zastave, je stal poveljnik »Novare« knez Lichtenstein na zadnjem delu ladje ter presenečen motril to početje, ne vedoč, kako naj si ga razlaga, ko so nenadno planili proti njemu trije oboroženi mornarji Madžari. Poveljnik je ohranil mirno kri in jih nahrulil:

»Kaj hočete?!«

»Spustiti avstrijsko zastavo.«

»Samo preko mojega truplal« je vzkliknil ter z zadovoljstvom opazil, da mornarji omahujejo. Knez je bil med svojim moštvom zelo priljubljen, moštvo pa skoro samo nemško in madžarsko. Izkoristil je omahljivost napadalcev, skočil naprej in zaklical:

»Zbor na palubi!«

V kratkem govoru je opozarjal posebno Madžare na domovinsko ljubezen in zvestobo do vladarja ter končal s pozivom: naj se odstrani z ladje, kdor se noče več bojevati, kdor pa je za cesarja in Avstro-Ogrsko, naj ostane z njim.

Med mornarji nemir. Jugoslovani in Čehoslovaki so bili v občutni manjšini na križarki. Z motornim čolnom so se oboroženi odpeljali na kopno. Križarka s poveljnikom in zvestimi mornarji pa je pod avstroogrsko zastavo odplula v notranji zaliv.

Sledile so ji torpiljarke, odrejene, da jo spremljajo na vaje. Pridružile so se jim še nemške podmornice, ki so ležale v bližini.

Veliko je bilo presenečenje upornikov na admiralski ladji, ko se je »Novari« pridružila še križarka »Helgoland«. Tudi ta je imela povečini neslovansko posadko, ki jo je poveljnik hitro pridobil na svojo stran. S tem ladjevjem je knez Lichtenstein zaprl »Verige«, ozek preliv med srednjim in notranjim kotorskim zalivom.

Žvižgali so radijski aparati. Lichtenstein je javljal upor poveljstvu v Pulju in prosil pomoči, uporniki so klicali zavezniško mornarico v Boko.

Na kopnem je po vseh trdnjavah ostalo topništvo cesarju zvesto. Obrežne baterije so namerile svoje topove na upornike. Topničarji so bili tujerodci, med njimi je še vladala velika pokorščina in vsi poizkusi pregovarjanja so ostali brezuspešni. Trdnjavsko topništvo je dobilo povelje, naj potopi vse brodeve, ki bi poskušali oditi iz zaliva.

Tudi na oklopnici »Prestolonaslednik Rudolf« so uporniki razvili svojo zastavo in poveljstvo je prevzel narednik-krmlar, Jugoslovan. Okoli petih popoldne je dvignila oklopnica sidra, da odpluje proti Puntji Oštri, izhodu iz Boke, ter stopi v zvezo z zavezniško mornarico. Komaj se je ladja premaknila, so se že odprli težki obrežni topovi in bruhalo ogenj na begunce. Visoki pljuski vode so se dvigali okoli oklopnice. Naenkrat je na oklopnici švignil plamen in črn dim je zavil vojno ladjo. Del granate je ubil narednika-krmarja, ki je stal na zapovedniškem mostu. Uporniki so hoteli odgovoriti s 30'5 cm topovi, a našli so cevi brez zapaha. Madžarski topničarji so izdali svoje tovariše. Oklopnica je vrgla sidra in topovi so utihnili.

Že prvi dan se je priključil upornikom častnik Sesan, Dubrovčan, in prevzel poveljstvo nad uporniško mornarico. V njegovih rokah so bila vsa mornariška poslopja na kopnem in večina ladij. Zavladala pa je že prvi večer nesloga med uporniki, ki so se razdelili v več taborov. Jugoslovani in Čehoslovaki so hoteli izročiti ladjevje zaveznikom, čemur pa so se Nemci in Madžari upirali. Drugi so bili mnenja, naj se častnikom vrne brodojve, ako jim izboljšajo hrano in jih pošljejo na dopust. Tretji so hoteli domov in so zapuščali ladje. Ostali so samo še Jugoslovani in Čehoslovaki in upor je imel posledaj popolnoma narodni značaj. Poleg uporniške, so zaplapolale po jarbolih tudi srbske, hrvaške, slovenske in češke zastave. Na admiralski ladji pa je še ponoči udarjala godba »U boj, u boj!«

Poveljstvo vojne luke v Kotoru je v naglici zbralo vse sile, da uduši upor. Prihitelo je težko topništvo iz Cetinja in Trebinja s čisto madžarskim moštvom. Vse naslednje jutro so se vodila brezuspešna pogajanja med revolucionarnim odborom in zaprtim admiralom kakor tudi z Nemci in Madžari. Knez Lichtenstein je v imenu poveljstva vojne luke zahteval od upornikov, da se do dveh popoldne brezpogojno udajo.

Trompete na vseh uporniških brodovih so klicale na vzbuno. Mornarji so zavzeli mesta pri napolnjenih topovih, ujete častnike pa so privedli v kupole kot talce. In Lichtenstein ni smel streljati na upornike, da bi ne pogubil tudi zaprtih častnikov.

Pred Tivtom sta se prikazali dve nemški podmornici. Pripluli sta iz notranjega zaliva in se postavili, da bi v primeru potrebe lahko torpedirali uporniške ladje. Tujerodnim upornikom je upadel pogum, zapustili so na večer južno in severoslovanske tovariše ter s svojimi brodovi pobegnili h knezu Lichtensteinu, čigar položaj se je tako znatno ojačil. K vsemu temu je še mornar, Nемец, ki je zvečer stražil zaprtega admirala, v neopaženem trenutku odprl vrata in pobegnil z admiralom k Lichtensteinu.

Tretjega februarja zjutraj je našlo zimsko sonce »Svetega Jurija« skoro osamljenega. Z njim so ostale le še dve do tri ladje. Ko je poveljnik upornikov, Sesan, videl, da je vsak odpor nemogoč, je s hidroavijonom pobegnil v bližnjo albansko Valono.

Z njim je bil Poljak, narednik, in neki jugoslovanski pilot. Sesan je upal, da se mu posreči v zadnjem trenutku pripeljati zavezniško mornarico, ki je bila usidrana v valonskem zalivu, ter rešiti upornike in Boko pred tujčevim nasiljem. Pa tudi njemu Italijani niso verjeli, po dolgem zaslišanju so ga zaprli ter odvedli kasneje v ujetniški tabor v notranjost svoje dežele.

Okoli osme ure zjutraj se je prikazala od Verig cela torpedna flotilja pod vodstvom križark »Novara« in »Helgoland«. Zavzele so bojni položaj proti upornikom, ki jih je Lichtenstein zadnjič pozval, naj se do devetih brezpogojno vdajo, sicer jih bodo nemške podmornice potopile. Da zaščitijo življenje tolikih bratov, so se uporniki brez upa zmage predali še pred določenim časom.

Oddelki zanesljivih neslovanskih mornarjev so zasedli vse uporniške ladje, razorožili upornike in jih odvedli v zapore.

V prvem mraku 3. februarja so se prikazale pred Oštrem goste vrste dima. Cela divizija oklopnih je prihitela iz Pulja v Kotor, upor pa je bil že zaduščen. Iz Sarajeva je prispel tudi vojni guverner Bosne, Hercegovine in Dalmacije.

Preki sod je stopil takoj na delo. Pozabljene so bile dane obljube, da se ne bo nobenemu uporniku nič zgodilo. Nemška in madžarska soldateska se je znesla nad slovanskim življenjem. Nad tri sto upornih jugoslovanskih in češkoslovaških mornarjev je bilo obsojenih na težko ječo, voditelji upora na smrt.

V ranem jutru 11. februarja so v Škaljarih pri Kotoru padle pod črnožoltimi krogli nove štiri žrtve za naše narodno osvobodjenje. Bili so to mornarji: Slovenec Anton Graber iz Poreča v Istri, Mate Brničević iz Jesenic pri Splitu, Ivan Šiškorić iz Žirov pri Šibeniku in Franc Raš iz Opave v bratski Češkoslovaški.

Rezko so odjeknili strelji v sivem pečevju in ta jek se je širil po vsem slovanskem jugu in daleč gori po bratskih zemljah. Iskrica je tlela ter po devetih mesecih izbruhnila v silen plamen, ki je za večno končal nemško-madžarsko nasilje v slovanskih deželah. Zadnjega oktobra so zaplopalale v uporniški Boki zopet jugoslovanske zastave, ki bodo ostale tam, dokler bo dihal poslednji Jugoslovan.

Nisi zastoj tekla, draga kri,
spomin naših žrtev večno živi!

B. Jakac: Cvetlice

 BRDAVS

KO SE JE ODKRIŽAL , JE NADALJEVAL SVOJO
 . PRIŠEL JE V VELIKO NA PUSTNI TOREK.
 PO IN V IN V JE BILO VSE POLNO
 . PO JE IGRAL , V ZAKAJENIH
 PA VESELI . POVSOD SO IN
 IN SE . ZAČUDENO JIH JE GLEDAL IN DEJAL:
 „SAJ TUDI NJIM MANJKA V GLAVI, NE LE MENI.“ IN JE
 ZAČEL IN PO ULICI PA JE PRIŠEL IN
 REKEL: „HOP, CEFIZEL, ČIGAV PA SI?“ JE ODGOVORIL:
 „BRDAVS!“ PA SE JE RAZJEZIL IN GA ZGRABIL ZA
 . „S PA SE NE BOŠ BRIL!“ IN GA JE
 PELJAL V . DRUGEGA DNE PA SO IZPUSTILI.
 DOLGO JE HODIL PO . KONČNO SO SE GA USMILILI

. DALI SO MU DELA IN

. ALI V NOBENI

NI OSTAL DOLGO. POVSOD SO KMALU SPOZNALI,

DA MU MANJKA ENO V GLAVI. IN TAKO JE HODIL OD

DO

DO SVOJEGA **20tega** LETA, KO BI MORAL

K TEDAJ JE STOPIL PRED , KI SO MU PRE-

GLEDALI , , , ,   IN GA IZPRA-

ŠEVALI TO IN ONO. PA SE JE SAMO „LE IDI

Z !“ SO REKLI , „ZA SI PRENEUMENI!“

 JE ODŠEL IN NI VEDEL, KAM BI UBRAL .

(Se nadaljuje.)

Adam Milkovič:

Ilustriral Janez Trpin

Medvedek Markec

(Dalje)

Izza oblaka je pogledala luna, velika je bila in smejala se je. Na vasi je zatulil pes. Malka je prav dobro slišala verigo, ki se je vlekla za njim. Malo pozneje so zakokodakale kokoši... Njih glasen krik je pribežal v gozd, lisičke so dvignile ušesa, Markec pa je brezskrbno vlekkel dreto in potegnil zdaj skozi smrček, zdaj skozi gobček, prav zadovoljen je bil.

Pa so spet kriknile v vasi kokoši. Še bolj so prisluhnile lisičke: Mati je že med njimi! so pomislile. Mogoče jim prinese tudi kakega piščančka? Lisičke jih prav dobro poznajo! Piščančki so kokošja otročad, mehki so in rumene ključke imajo.

Markec je ta čas spal in ni prav nič mislil na piščančke. Pred njegovimi očmi so postajali cigani. Stari Pero je prav kar prijel bič,

tista debela ženska pa je tolkla po bobnu. Potem je stopila prav k Markcu in se je drla vanj: Pleši, pleši, medula...! Medvedek je skušal vstati, pa ni mogel. Nekaj ga je tiščalo k tlom in je zagodel:

»Mom, mrmom...«

Tedaj se je prebudil in odprl oči. Potem je stresel Malko s trebuščka in prisluhnil. Tudi lisičke so prestrašene gledale proti vasi.

Pok! Pok! Pok... je zdajci počilo tam spodaj. Strah in groza sta spreletela otročad in Markec je dejal:

»Teto bodo ustrelili!«

Utihnili so. Zamolklo in strahotno so odmevali streli od gora. Iz vasi je bilo slišati lajanje psov, krik kokoši in vpitje ljudi. V svitu mesečine so opazile lisičke temne sence, ki so se pomikale po senožeti sem ter tja, kakor da iščejo nečesa, bogve kaj...?

»Gotovo vašo mater!«
je izblebetal Markec.

Lisičke so milo zajokale. Hudo jim je bilo pa so se skupaj stisnile.

»Mogoče pa je niso zadelil!« jih je tolažil zdaj medvedek. »Čakajte, bom pogledal,« se je postavil na zadnje noge in gledal v vas. Tudi lisičke so gledale. Pa je bilo vse zaman. Potem stičejo še za bližnjim grmičevjem in kličejo:

»Mamica! Mamica!...« ampak Zvitorepe ni, nič več je ni iz vasi.

»Kaj bo pa zdaj!« jadikujejo lisičke in se stisnejo k Markcu.

»Same smo ostale, čisto same...«

Pa so vseeno še pogledovale proti vasi, po travnikih in v deteljo so se ozirale, morda pa se le pokaže kje njihova skrbna mamica? Oh, pa je ni, nikjer je ni. Žalostne posedajo okoli medvedka in Markec jih tolaži:

»Saj sem tudi jaz sam, bomo pa skupaj hodili.«

Ko je vzšlo sonce, so še zmirom gledali v vas. Okoli hiš so razposajeno kričali otroci in se zbirali v gruče. Še Markca je zaskrbelo: Kdo pa naj mu pokaže sedaj pot v kočevske goščave, če so Zvitorepo ubili?

»Ali ve veste?« je vprašal.

»Kako bi vedele,« so tarnale žalostne lisičke, »prvič smo tod.«

In jim je Markec svetoval:

»Pojdimo malo tod okoli, mogoče pa nas je teta zgrešila?«

Potem so lazili po gozdu in klicali dobro mamico — pa je ni bilo. Ko pa so prišli nazaj iz gozda, so na glas zajokali. Tam za bližnjim skednjem so ugledali odrto lisičjo kožo, razpeto in pribito na zadnjo steno ulnjaka.

»Mamica, mamica!« so zaklicale vse štiri in si pokrile oči. Kako hudo jim je bilo! Ubožice niso vedele, da visi na steni koža lisjaka Zvitorepa... Njegova, da! Lisica Zvitorepa pa je tisti čas ždela skrita pod skednjem in prisluškovala stopinjam ljudi, ki so postajali pred razpeto kožo in se čudili lepemu kožuhu nesrečnega lisjaka. Spomnila se je lisičk in medvedka in je že težko pričakovala noči, ko se bo lahko splazila iz skrivališča.

Žalostno so tisti čas stopale lisičke za Markcem. Tavalji so po gozdu, lisičke so ves čas jokale, prav nič sram jih ni bilo. Medvedek si je pomel oči in se ozrl:

»Le stopimo, otročad,« je rekel, kakor da bi bil on bogve kako velik. »Čakajte, koliko pa vas je? Aha!« jih je hitro preštel in se pogledal pod noge, »na vsako šapo pride ena.«

Hodili so ves dan in še drugega pol, potem pa zagledali veliko votlino. Oči so se jim zapirale pa so kar hitro zlezli v jamo, da bi zaspali. Globlje in globlje jih je vodila pot. V dalji je bobnela voda, in ker se je Markec spomnil, da je žejen, so lezli še naprej, prav do vode. Po vlažnih stenah so lazili črni polži, medvedek se jih kar ni mogel najesti.

»O kako ste dobri!« se jim je dobrikal in hitro hlatal po njih. Še lisičkam jih je dajal. »Le jejte, punčke, to so polži!« Ker jih je vedno več lezlo po skalovju, je dejal: »Črnuhi leni, vse vas bomo pohrustali, vse!«

O kako so jedli! Najmanjša lisička še ni jedla takih polžev pa se je sedaj za vsakim lepo obliznila.

»To pa, to!« so pritrjevale medvedku, da se je ponosen vzravnal:

»Le dobro vsakega pregriznite! Tako-le,« jih je učil. Potem se je potolkel po trebuščku: »Jaz ne morem več!« in se je zavalil na tla.

Ko so se najedle še lisičke, so zlezle na Markca, pa so vsi prav lepo zaspali.

Ponoči pa so prilezli iz skalnih razpok majhni možički, največji je bil dve pedi visok. Imeli so dolge bele brade in so se tiho pogovarjali:

»To so lisice,« je kazal eden izmed njih, »ono pod njimi pa je medved Kosmatin.«

»Zdaj bo po naši družini!« pravi drugi. »Jej, ojej — polže so že pojedli, zdaj bodo še nas!«

V rokah so imeli majhne leščerbe in so posvetili spečim gostom prav pred oči. Medvedek je imel prav lepe sanje. Pred njegovimi očmi se je hipoma zdanilo, krog njega pa so se gnetli tisti črni polži in vsak se mu je ponujal: »Na, če si lačen, kar ugrizni!«

»Pri materni šapi!« je potegnil Markec globlje sapo skozi smrček, »če je pa tako, te pa bom. Ham!«

In zares je zinil in hlastnil — po malem možičku, ki je komaj odmaknil svojo leščerbo izpred mokrega smrčka. Markec je priprl oči in se začudil:

»Jej, jej, ojej!«

Krog njega je stalo na tleh vse polno prižganih leščerb, palčki pa so zbežali med skalovje. Pogledal je lisičke, ki so se stiskale na njem.

»Zaspanke!« je stresel z životom, »tak poglejte no, poglejte... To pa ni kar tako!«

Lisičke so dvignile zaspane glavice: Kje pa smo? so pomislile.

Bradati možički so kukali iz razpok k svojim leščerbam, ki so jih bili pozabili ob neljubih kosmatih gostih in so bili videti zelo preplašeni.

»O,« je dejal Markec, »kar naprej, gospodje! Saj vas ne bomo precej pojedli!« se je pošalil. Potem se je ozrl vse naokrog in jih je bil kar vesel: »Koliko vas jel!«

In so res gledali od povsodi. Bele brade so imeli in so se venomer spogledovali.

»Pa vsaj po svoje leščerbe pojdite!« jih je nagovarjal medvedek. »Jaz sem Markec Kosmatin in to so punčare lisice Zvitorepe,« jih je predstavil. Lisičke so se priklonile na vse strani, zakaj od povsodi so molele bele brade. Še na stropu je visel mal možic. Ko ga je Markec zagledal, se mu je zasmilil pa mu je dejal:

»Ti boš pa doli padel. Trdo je, ubil se boš! Čakaj — no, kar izpusti se!« mu je svetoval in zinil kolikor je mogel, da bi ga vjel v gobček.

»Ta je pa pretkan!« so kimale iz razpok bele brade, »sedaj še hoče, da mu sam skoči v usta!«

»Nak!« so se oglasili vsi hkrati, »tako neumni pa nismo!«

Markec se je začudil, pogledal lisičke in one njega pa so ugibali, kako in kaj. Radi bi se jim prikupili pa niso vedeli kako. Ampak je medvedek kmalu uganil.

»Hm, zaplesal bom!« je rekel in so mu lisičke kar precej pokimale. »Čakajte,« je še dejal, »da leščerb ne pohodim!«

Postavili so jih lepo v stran, Markec pa se je ozrl po plašnih možičkih in se zavrtel. Lisičke so udarjale s tačkami po vlažnih tleh in se kar niso mogle načuditi spretnosti svojega prijatelja. Tudi belobradim palčkom je ugajal medvedji ples in so postali na mah zaupljivejši. Največji med njimi se je celo tako opogumil, da je stekel po svojo leščerbo in jo jadrno odnesel. Spotoma se je spotaknil nad polžem in telebnil, še leščerbo je ubil. Markec se je oziral po belih bradah in se je vrtel, dokler se mu ni zavrtelo v glavi in se je sesedel.

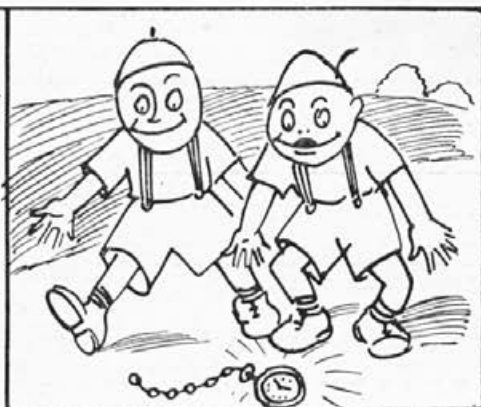
»Zdaj pa ne gre več,« je dejal sede. »O, kako se mi vrti!«

(Se nadaljuje.)

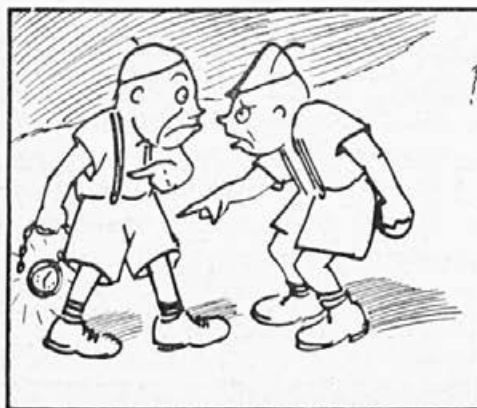
Kjer se dva prepirata ...

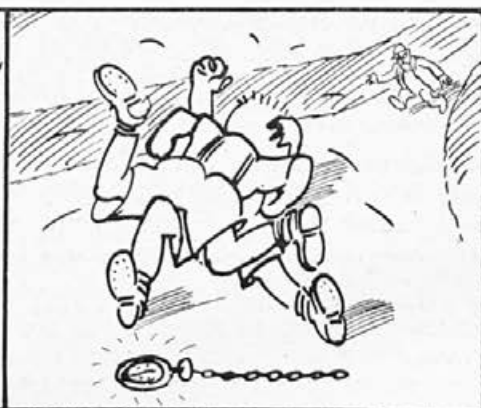
Binče in Tinče, prijatelja zvesta,
vsa zadovoljna po poti gresta.

Pa ostrmita: ura na tleh!
Rádost zasije obema v očeh.

»Moja bo!« hitro jo zgrabi Tinče.
»Moja bo!« jezno zavpije Binče.

Kmalu se spreta in sta si v laseh,
v borbi se valjata besna po tleh.

Mimo gre mož, približa se uri,
vtakne jo v žep in jo naglo odkuri.

Ure ni več, čemu zdaj prepir,
dasta si roko in skleneta mir.

Ioža Herfort:

Pojoče nebo

Velik dan je že bil, ko so prišli od nekje moške s četverovprego in velikim trioglatim plugom, orali sneg pa delali gazi. Kmalu za njimi so priletele drobne ptice in z boječim »čiviči, čiviči« sedle na svežo gaz pa iskale ostanke hrane med konjskimi odpadki.

Ponižno sivorjave so bile po hrbtu, vsako peresce je imelo sivorjav rob, prsi in vrat so bile umazano rumenkasto bele s črnorjavimi pegami, rep in perotke so bile črnorjave, očki rjavi, na glavici so imele pernato čopo — na nogi na zadnjem prstu zelo dolg noht — drobne ptice so bile čopasti škrjanci, ki so po mestih prosili pozimi gostoljublja in drugovali zdaj vrabcem, zdaj strnadom in golobom, pa si iskali borne hrane, ki so jim jo ljudje tako skopo odmerjali.

Tudi njim razorjejo sneg, tudi oni pridejo potem laže do hrane. Mesto da drobnim ubožčkom stanovanje v trdi zimi.

* * *

Zima se je poslavljalna, sneg se je jel topiti, strehe hiš so bile že kopne. Tedaj ko je sonce posijalo skozi okna, ko se je dekletom stožilo po rožah in pesmi, je škrjanček zapustil ulice, izbral si je ženico in skupaj sta prebila tiste sončne suščeve dneve. Za gardinami, kamor se je sonce le zvečer skrivaj ozrlo, je sanjalo mlado dekle o rožah in sreči, pa je priletela mimo okna drobna ptica, sedla na streho vrtne ute, za hip tam posedela in zletela na streho.

Dekle je videlo senco, pa stopilo k oknu in zazrlo na sosednji strehi škrjanca, ki je mirno obsedel pa pričel tiho peti svojo pesemco. Dekle je zadrhtelo — pesem, ptički, pomlad! Joj, škrjanček je že zapel, kmalu bodo zacvetele rože!

Tisto noč je dekle sanjalo o pomladi, zunaj pa je marčev sneg spet pobelil strehe in vrtove.

* * *

Pomlad se je vračala, tam v meji ob koncu vrta so se že budile vijolice, trobentice in zvončki so že veselo odpirali svoje cvetove soncu in lepoti.

Prav izpred nog je zletel z nežnim »čivi-či« škrjanec in se onkraj meje spustil na tla. Zlatolaso, rjavooko dekle je dobilo drobnega prijatelja škrjanca. Kolikokrat sta se že srečala na vrtu, kolikokrat jo je pozdravil s svojim »čivi-či« in čez dan popeval svoje pesemce. Na skalo ob gredicah je stekel, pa tiho, tiho zapel, kot bi se bal, da bi ga slišala zima, da že prepeva.

Gredice so že bile lepo urejene in posejane, mejica okopana, na drevju so popki postali napeti, čakali so še na mater zemljo, kdaj jim požene one čudežne sokove, da se bodo odprli.

Tam na polju so pa orali! S trudnim korakom je stopal mlad orač za plugom, živina je počasi, težko stopala in bila že utrujena, v zimskem času je bolj počivala.

Brazda je bila dokončana, kmet je postavil črtalo na sveže in se oddahnil. Od živine se je dvigala soparica, vroče ji je bilo. Nebo je

bilo čisto, modro, lepo, po njem so plavali beli oblaki, lepi in beli kot bele ovčke.

Oratar je pognal živino, tedaj je zletela drobna ptica, in se žgoleč pričela dvigati v sinje nebo. Škrjanec je bil, ne čopasti, pač pa poljski, ki je prišel z juga že ob prvem klicu pomladi. Vesel smeh je preletel sivi oračev obraz: »Pozdravljen, škrjanček, ki mi veliš sejati!«

Ptiček se je dvigal v lepih krogih v nebo, neprestano žgoleč. Visoko je začel, kot bi res sejati velel: »Sij, sij, sij«, prešel v nižji »sò, sò, sò«, pa za tem v globoki »so, so, so«... Vedno više, vedno više, naenkrat pa je za hip utihnil, priprl krila in se jel naglo spuščati navzdol z malo tišjim »sij, sij, sij«...

Škrjanček je pel od zore do noči, tam kraj razora v travici pa je bila plitva jamica, tam si je napravila samica preprosto s par bilkami postlano gnezdece in pričela misliti na novi rod. Možek se je pa dvignil pod oblake, kot bi samemu Bogcu hotel iti povedat, da je pomlad in da ima svojo ženko tako rad; pa spet z višav kot kamen padal h gnezdu, k ženici, vedno na isto grudico, vedno na zeleno rušo poleg gnezda. Prenehal je s pesemco, poiskal žužka ali bubo, pobral zrno ali sočno bilko in si poiskal med mladim zelenjem kosilce. Zvesto je čuval samico, na vsako najmanjšo nevarnost jo je opozoril, pa naj bi prihajala iz sinjega neba ali po zemlji, po njivah.

Na vrtu, na robu mesta pa so pričele cvesti rože in se je pričelo odpirati popje. Ob mejici, kjer je bilo malo groblje, je deklica vedno prepodila škrjanca. Zakaj prav tam? Tiho, oprezno je šla deklica z drobnimi koraki, pa opazovala kamenje in travico. Naenkrat je zapazila škrjančka, ki je čepel na zemlji, plaho se je pritisnil k tlom. Ni ga še dobro zapazila, ko je s komaj slišnim »čivi-či« priletel drugi. Prvi je tedaj stekel in joj, na tleh je bila plitva jamica, v njej pa na borih bilkah pet sivozelenih, umazano pikčastih jajčk. Stekla je, otročje vesela pripovedovat mami, kaj imajo na vrtu. Sedaj šele je vedela, zakaj je tako pogosta škrjančeva pesem prav na njihovem vrtu, zakaj se nad njenimi cveticami dviga škrjanček v lepi pesemci v nebo in pada med njene rože nazaj.

To je bilo na polju, na mladih poljanah.

Češnje so že odcvetale, veter je trosil rožno bele cvete na gredice in z njimi posipal deklico, ki je hodila na vrt. Gosti zlati kodri so ji padali na grudi, obraz rahlo zardel ji je sijal v pomladni sreči. Tiho je šla po zeleni trati proti groblji, k svojim škrjančkom — ni jih bilo več.

Češnjevo rdeči ustnici sta ji lahko zatrepetali, kje so njeni ptički? Škrjančki so se speljali, zato je bila pesem starega škrjančka ono jutro tako lepa, še lepša kot srebrna pesemca mlade deklice.

22.000 metrov nad zemljo

Po Picardovem posrečenem vzletu v stratosfero, so se tudi drugi pogumni učenjaki pričeli baviti z mislijo, da bi nekoliko pogledali v ozračje nad našo zemljo. Kakšno je ozračje v stratosferi, kolikšen je mráz, ali bi se zrakoplovi v stratosferi bolj varno kretali nego v zraku nad zemljo, ki ga vedno motijo nevihte. Ta in še druga vprašanja so učenjaki hoteli rešiti.

Posebno Rusi so v tem pogledu bili v prvih vrstah raziskovalcev. Koj po Picardovem poletu so začeli graditi velik zrakoplov, ki so mu dali ime Sirij.

30. januarja t. l. je bil balon pripravljen za vzlet nad letališčem v Moskvi.

Sredi letališča na vse zgodaj tega dne leži Sirij in čaka, da ga napolnijo. Balon je še prazen in leži na tleh. Pa že so napeljali plin v balon. Ogromna masa na tleh se giblje, zvija in napihuje. Dviga se in napenja vrvi, ki drže jekleno kroglo, v kateri bodo trije ruski učenjaki proučevali ozračje visoko nad zemljo. Ko je balon napet, spuste še dva balona, ki se vrtita okrog Sirija. Na teh malih balonih visita dva inženjerja, ki pregledujeta od vseh strani veliki balon, da vidita, če je vse v redu. Veliki balon ni napet popolnoma. Ko bo dospel v redkejši zrak, se bo plin raztegnil — imeti mora prostor za to. Če bi ga preveč napolnili s plinom, bi v višavah počil. Medtem, ko pregledujeta inženjerja balon, tudi spodaj pri jekleni gondoli ne mirujejo. V gondolo spravljajo znanstvene aparate in instrumente.

Ko je vse pripravljeno za vzlet, zabrni v bližini motor zrakoplova. Neki letalec zleti v zrak, da se prepriča, kakšno je ozračje v nižjih plasteh. Kmalu se vrne s poročilom, da je vse v redu in zrak miren.

Ze vstopajo v gondolo trije znanstveniki oblečeni v belo volneno obleko.

Vrata gondole se zapro. Kratko povelje — balon se začne dvigati. Žarometi ga spremljajo s svojimi ostrimi žarki daleč v vsemirje. Ali balon se dviga vedno hitreje, samo še točka je na sivem jutranjem nebu. Kmalu izgine še ta. Nič več ni videti pogumnih letalcev. Ali vendar je zemlja z njimi v neprestani zvezi.

Kdor je razpolagal z dobrim radioaparatom, je dne 30. januarja t. l. mogel vjeti razgovore med balonom in zemljo: »Halo, halo! Tukaj Sirij. Prišli smo 3000 m visoko. Dvigamo se 3 metre na sekundo. Vsi smo zdravi. — — — Halo! Vse v redu. Smo 19.000 metrov visoko.« In zemlja jim odgovarja in jih pozdravlja.

In spet gre Sirijev glas skozi zrak: »Halo, Sirij govori: Smo 20.600 metrov visoko. Delamo, proučujemo!«

Ali nenadoma utihne glas iz vsemirja. Zemlja ga kliče, prosi, roti, naj se oglasi. Vsemirje pa je tiho in mrtvo. Kaj se je zgodilo v vsemirju? Ura za uro mine, ali Sirij se več ne oglasi. Zemlja neprestano kliče in išče v vsemirju. Jata letal se dvigne nad zemljo, da pregleda vso bližnjo in daljno okolico. Zakaj balon je moral medtem že pasti neznano kam. Oglasili so se razni radioposlušalci iz notranjosti države in iz inozemstva, da so popoldne vjeli klice po radiu: »Halo, halo, zemlja! Padamo, padamo!«

Proti večeru pa je bilo vsem jasno: zgodila se je nesreča. Gondola se je iz neznanih vzrokov odtrgala od balona in padla s hitrostjo 1000 m na sekundo na tla se razletela 150 km daleč od Moskve. Trije zmečkani mrtveci so pričali o grozoti nesreče.

Ničesar niso mogli ugotoviti, razen tega, da je balon dosegel 22.000 metrov višine.

Zemeljske ostanke treh pogumnih zrakoplovcev so pokopali v Moskvi z vsemi častmi kot junake.

Opazuj in poizkusi

(Miroslav Zor.)

Sneg polagoma izginja. V nekaterih krajih ga je še precej, ponekod še celo na novo pade, vendar je naše upanje na skorajšnjo pomlad zopet živo. Naveličali smo se snega, naveličali mokrote in mraza. Kako nas razveseli, ko zopet začujemo ptičjo pesemco! Radostni se ozremo po njej in v srcu se nam pojavi hrepenenje po cvetju, po zelenju in toploti.

Marsikaj vidimo, mnogokaj pa uide našim očem. In vendar je med stvarmi, med

dogodki, ki jih prezremo toliko lepega in toliko zanimivega!

Da pa bomo vseeno videli kaj več in malo natančneje spoznali velike dogodke v naravi okoli nas, hočemo na tem mestu podati vsak mesec nekoliko navodil za opazovanje in poizkušanje.

Kar opaziš, si zabeleži v posebno beležnico, ako pa česa ne razumeš, vprašaj v šoli. Smeš pa pisati tudi našemu listu in dobiš boš zadovoljiv odgovor.

Februar — marec.

1. Poglej tam, kjer je sneg že skopnel, če so že zvončki prilezli iz zemlje. Kako izgledajo? 2. Kdaj si videl letos prvi teloh? Ali ima cvete že popolnoma odprte? 3. Kaj pa v leščevju, ali se leskove mačice že praše? Ako še ne, nareži nekaj vejic ter jih postavi v kozarec vode in na toplo. Ko se mačice raztegnejo, opazuj, kje se nabira prah. Poišči na vejicah zunaj na grmu

popke, iz katerih gledajo rdeče nitke. To so pestični cveti. Zaznamuj si vejico s takim popkom tako, da privežeš nanjo nitko in hodi gledat vsakih 14 dni, kaj bo iz popka nastalo. 4. Ali si v gorskem gozdu že opazil volčin, ki tako lepo diši? Pazi, strupen je! 5. Katere ptice so se že vrnile z juga? Kdaj si videl prve? 6. Kaj pa metulji; katere in kdaj si jih videl (belin, rumenjak, koprivar in še nekateri drugi so prezimili kakor muhe)? 7. Zapiši si čas setve zelenjadnega semena na vrtu in opazuj, kdaj vzkali, katero seme prej, katero pozneje? 8. Kaj cvete prej: pomladanski žefran, jetrnik, trobentica ali vijolica? 9. Posadi divji kostanj, želod, lešnik in fižol in opazuj, kako vzkali in začne rasti. 10. Katero grmovje in drevje cvete prej nego ozeleni? 11. Kaj dela čebela na cvetju (na zvončku, trobentici itd.). Opiši to za »Naš rod«. 12. V kakšnem redu zazelene: kozji parkeljci, vrba, lipovka, kopinjak, češmin, leska, beli trn, bezeg?

MLADI SMUČAR

Naš bohinjski Tonček je obiskal v Ljubljani svoje dobre prijatelje — smučarje, s katerimi je obujal lepe spomine na božični čas, ko se je v Bohinju učil smučanja. Prehitro mu je minil čas ob veselem kramljanju z navdušenimi smučarji. Kot dobrega prijatelja so ga spremili na kolodvor ter se prisrčno poslovili. Še enkrat jim je pomahal v slovo, potem pa ga je vlak popeljal iz goste megle, ki je ležala nad mestom proti Gorenjski. Komaj je došel do št. Vida, že ga je pozdravilo prijazno sonce. Le par minut vožnje z vlakom, pa je že drugo vreme. Ob pogledu na planine, se kar ni mogel odtrgati od okna. Ves čas je vztrajal pri njem, kajti pogled, ki se mu je nudil zdaj na te, zdaj na one planine, ga je vsega očaral, zlasti pa se ni mogel nadviti očaku Triglavu, katerega teme se je lesketalo v sončnih žarkih. Tako mu je prav hitro minila vožnja in ko se je s kolo-

dvora podajal z očetom proti domu, je noč že prižigala prve zvezdice na jasnem nebu.

Ko je drugo jutro Tonček vstal, se je zelo začudil, ker je zapazil, da sneži. Padale so drobne, suhe zvezdice. V kratkem času se jih je nabralo toliko, da se je Tonček kar čudil, ko se je veselo smučal po novo zapadlem snegu. Šlo mu je kakor po maslu in kar kadilo se je za njim, zlasti takrat, ko je padel. Mali Jožek se mu je v svoji nagajivosti smejal. Tonček mu je hotel to povrniti s kepanjem, toda snega ni mogel stisniti v kepo. Tak suh sneg imenujemo pršič. Proti poldnevu pa se je močno ogrelo, padali so debeli kosmiči, to je južen sneg, ki je težak, vlažen in se rad stisne v kepo. Je pa nagajiv, ker se nabira na smučeh. Pravimo, da lepi. Zdi se nam, da se sneg lepi na smučeh, kakor muha na muholovcu.

Zakaj se sneg prijema? Zato, ker so smučke mokre. To je čisto naravno. Saj se Vam prav tako godi, kadar stopite pri kopanju iz vode na mivko.

Pa vendar se sneg ne lepi na vsake smučī. Nekateri smučarji že v poletnem času mažejo na soncu tople smučī z lanenim oljem. Na ta način jih popolnoma prepoje. Maščobe se pa voda ne prime.

Sneg, ki se nabira na smučeh, odstranimo s kovinasto strguljico. Le očiščeno in posušeno smučko lahko namažemo zopet s primerno mažo. Teh maž je silno mnogo in pa drage so. Nekatere so trde, gladke in nam služijo za gladek smuk ter preprečijo lepljenje snega. Najbolj navadna maža je sveča ali parafin. Za smuk navzdol je dober vosek, padeš pa na nosek, če mažeš ž njim za vzpon.

Na toplem soncu ali jugu, ali v dežju pa sneg še bolj odneha ter se topi. Če se zjasni in pritisne mraz, sneg zmrzne in tako postane sčasoma trd kakor skorja starega kruha. Lahko tako močno zmrzne, da se nam ne udara pod nogami, ampak nas celo drži. Takemu snegu pravimo sren. Po takem snegu silno nese navzdol. Smučī zelo obrabimo, posebno pa še robove, s katerimi smo primorani zavirati.

Pa tudi utrjeni smučarjevi koži pride sren pri padcu do živega, ker mu poboža kožo do krvi, če vozi brez rokavic. Po tem snegu se prav težko vzpenjamo v breg, ker nam polzi nazaj. V tem primeru rabimo maže za vzpon. Te maže so smolnato lepljive. Smučī namažemo predvsem pod stopalom.

V pomladanskem soncu ali pa če nastopi jug, odneha tudi trdovratni sren (ter se spremeni) v moker, zrnat srenec, ki se melje pod nogami kakor debela sol. Tak sneg ni slab. Ne lepi se na smučī, ampak je prav pripraven tudi za kretanje navzdol, ker ne dopušča prevelike brzine. To nam zlasti dobro služi na povratku iz strmih gora.

Čim bolj se sneg topi, tem bolj postaja voden in ta voda pronica v smučī, ki postanejo zelo težke, ako jih nismo že prej zavarovali proti vlagi s tem, da smo jih prepojili z lanenim oljem ali s smrekovo črno, dišečo tekočino, ki jo imenujemo

ter. To osnovno mažo vžgemo s posebnim gorilnikom v les. Take gorilnike — spajalke rabijo pleskarji in kleparji.

Dobro izurjeni smučarji si lahko privoščijo tudi daljše in višje zimske gorske izlete. Taki izleti so najbolj prijetni v žarkem pomladanskem soncu. Ko je po dolinah že davno kopno, pokriva planine še debela snežna odeja.

Vem, da bi prav radi pohiteli na tak dolgi izlet. Pa pojdite rajši z menoj na visoko planoto, gozdnato Pokljuko, ki se razprostira med Blejskim in Bohinjskim jezerom.

Pred leti sem se podal z vrlimi bohinjskimi fantiči iz Koprivnika čez planino Jele na skalnati 1482 m visoki Javorjev vrh.

Zbrali smo se pred šolo in se pripravili za skupen odhod. Vso obleko, ki nam je bila trenutno odveč, smo med potjo odložili in jo navezali na nahrbtnike. Na pod-

Planina Lipanca

Planina Javornik (na Pokljuki)

nožju smo tudi smučiči s palicami vred povežali, ter jih zadeli na ramo. Tako smo se laže in hitreje dvigali po kolovozu in po stezah v strmi breg proti planini Gorljuku.

Tam smo smučiči natakneli ter jo mahal v položni strmini proti planini Jelam.

Kmalu nas je zajel gozd. Začeli smo se dvigati v cikcak — ključih proti vrhu. Postajalo nam je vroče, čeprav smo bili le lahko oblečeni. Navdušeno smo nadaljevali pot ter dospeli kmalu na vrh. Da bi se obvarovali prehlada, smo se oblekli.

Na vrhu se nam je odprl nenadoma čaroben razgled. Pod nami črno morje smrek široke Pokljuke, pred nami pa vse Triglavsko pogorje; na desni Karavanke, na vzhodu Kamniške planine, za nami Jelovca, na levi pa gorski venec, ki se vije v loku nad Bohinjskim jezerom od Črne prsti pa vse tja čez Podrto goro do Bogatina in proti Sedmerim jezerom. V ozadju, tam daleč za Bogatinom, smo zagledali izraziti goriški vrhunec, goro goriškega slavčka, Simona Gregorčica, prekrasni Krn, ki se dviga proti nebu na zapadni strani naše domovine. To je bila najbolj živa ura naravnega domoznanskega pouka. Žalostno smo zrli proti gospodarju planin, očaku Triglavu, kjer so izginile z zlatorogom vred vile in čudodelne triglavske rože, zavedajoč se, da zoper sovražnost duhov ni zdravil ne sokov.

Ker je stalo sonce že nizko, smo se pripravili za odhod proti domu. Dobro smo

si zapeli obleko, uredili stremena ter natakneli rokavice. Bliskovito je šlo po pršiču navzdol. Smučarji so se vili po bregu kakor kače. Nekateri so imeli vse bele hlače, saj včasih pa res ne gre drugače.

Zbrali smo se na planini Jeli pri gostoljubni naši Špeli. Ta čas seveda nismo našli Špela v pastirskem stanu, da bi nam postregla z mlekom, kakor je to vedno storila v poletnem času. Pač pa smo zagledali na stehi kočje gospodarja, ki je prišel odmetavati sneg, boječ se, da mu ne bi debela snežna plast poškodovala stanu. Dejal je: »Prav rad bi Vam skuhal nekoliko čaja, pa so mi preteklo nedeljo neke smučarske grdobe iz doline, bogve odkod so bile, udrle v stan ter mi pokurile vsa drva. V stanu so pustili ti razbojnikji vse razmetano, da je izgledalo še slabše kakor v hlevu.« To pa res ni lepo, da se smučarji tako obnašajo,« je dejal Jožek, ker so se mu cedile sline po čaju. »Prav žal mi je,« je dejal gospodar, »da ne morem postreči vam in vašim fantom, ki se gotovo ne bodo nikoli tako grdo obnašali po planinah kakor nekateri razbojnikji, ki ne znajo čuvati in ceniti domačih naprav.« No, pa smo spraznili nahrbtnike do dna ter s potolaženimi želodci dobre volje zapeli.

Vriskaajoč smo se spustili v smuk ter kmalu pribrzeli do prvih vaških hiš, kjer smo se pristrčno poslovlili ter odšli vsak na svoj dom.

Tudi jaz se sedaj od vas poslavljam in vam želim še mnogo dobrega smuka.

Kmalu bo zima odhitela, lepa bo pomlad vzcvetela, kukavička priletela in vsem skupaj bo zapela: »Končan je smuk, naj orje plug!«

Smučar v smuku (pred zavorom)

Dragi dečki! Kaj mislite koliko vprašanj sem dobil ta mesec? Prav nobenega! Ne vem, ali se zanimate za ročno delo res tako malo, ali pa si ne upate pisati, da bi me ne nadlegovali. Če je druga domneva resnična, vas prosim, da pogumno zadržite pero in mi odkrito sporočite, kaj bi radi vedeli, ali pa povejte svojo željo gospodu učitelju ali gđe. učiteljici in eden od teh mi bo gotovo rade volje po dopisnici sporočil, kaj vam naj pojasnim. Vsakega vprašanja bom vesel in me tudi množina vprašanj ne bo spravila v slabo voljo.

Slučajno sem govoril z nekim dečkom in ta mi je po velikih ovinkih povedal, da ga zanimajo pisanice in da se mama doma vedno krega, kadar sam kuha mizarski klej, češ, da usmradi pri tej kuhi vso kuhinjo in stanovanje. — Ker bo morebiti tudi koga drugega zanimalo, kako se barvajo pisanice in ker je Velika noč že kar pred durmi, se bomo pa o njih danes malo pomenili.

Mislím, da so redki pri nas tisti, ki ne poznajo belokranjskih pisanic, saj ste

jih videli, če že ne drugod, vsaj v šoli in na velesejmu v Ljubljani so jih Belokranjci pisali kar pred našimi očmi. Te pisanice so res zelo lepe in se delajo takole:

Izbrana lepa jajca z ne pregladko lupino se obrišejo in opišejo z voskom. Vosek mora biti pa seveda tekoč, torej razgret, ker drugače se ž njim ne bi dalo pisati. Za razgrevanje voska ima tisti, ki oriše pisanico, na desni strani malo svetiljko, po navadi svečo, nad čegar plamenčkom razgreva vosek, ki ga ima v pisalu. Pisalo je do 20 cm dolga palčica (trta), ki ima skozi kolence na konci (par cm od konca) izdolbljeno luknjico, v katero je vtaknjen majhen lijak iz pločevine. V lijak se dene vosek, se na plamenu raztopi, da teče, in se potem hitro napiše ž njim nekaj črt okrasa na jajcu. Ko se vosek strdi in ne piše več, ga je treba zopet razgreti in nato zopet pisati naprej. Kakor veste, vosek hitro otrdi, zato ga je treba neprestano ogrevati ozir. taliti nad plamenom, kar ni ravno prijetno in tudi delati je treba hitro.

Če hočemo imeti pisanico le v dveh barvah, recimo belo in rdečo, denemo jajce, ki ima okraske izpisane z voskom, v rdečo barvo ter ga v nji prekuhamo, da je trdo. Tam kjer je bil vosk, se barva ni prijela in zato ostane vse tisto, kar smo napisali na jajce, lepo belo, ostalo površje je pa rdeče. Ampak Belokranjci se ne zadovoljijo samo z dvobarvnimi pisanicami. Saj vidite na teh vsaj 3 ali pa še več barv. Kako pa to? Vsakdo, ki slika pisanico, si naredi najprvo nekak načrt in ugotovi, kaj bo na pisanici belo, kaj rdeče itd. Z voskom prevleče najprej tisto, kar hoče imeti belo ter dene jajce v mrzlo rdečo barvo. Ko se rdeča barva posuši, prevleče in pokrije z voskom vse, kar hoče imeti rdeče ter dene jajce v recimo modro barvo — zdaj pa se nepokrito površje ne bo pobarvalo modro, ampak bo postalo nekoliko vijoličasto; ravno tako, kakor če pobarvate rdečo podlago z modro barvo! Pa tudi vse druge barve bi zgubile svojo prvotno barvo, če bi prišle na kako drugo podlago kakor belo. Zato so pisanice največ v treh barvah, t. j. belo, rdeče, rjavo; belo, modro, rjavo: belo, zeleno, rjavo; in le, če bi vzel belo, rumeno, rdeče, rjavo, bi lahko pisanico izvršil v teh čistih barvah na že opisani način. Pa ugotovimo najprej, od kje in kako lepa prijetna rjava barva na pisanicah! Ko je opisano vse jajce z voskom, kjer bode ostalo belo in so potem tudi že pokrite in potegnjene z voskom vse ploskve in črte, ki ostanejo rdeče (modre, zelene itd.), denemo jajce v gorko vodo, v kateri so se že prej dobro prekuhali olupki čebule ali pa bražiljka (modri les, ki je nastrgan iz lesa nekega tujega drevesa in ki se rabi v barvarstvu). V tem čaju bi lahko rekli, kuhamo jajca toliko časa, da so trda in jih vzamemo previdno iz njega. V gorki tekočini se vosk raztopi, vse ostalo, kar pa ni bilo pokrito z njim, je pa dobilo lepo rjavo barvo (čebula barva malo bolj rumenkasto, modri les pa svetlejše ali temnejše rjavo). Pisanice se obrišejo z mehko krpo in malo oterejo z mastjo, da se motno svetlikajo in da pride barva še bolj do veljave. Pri

kuhi je paziti, da voda (barva) ne vre premočno in da se pisanice ne dotikajo, ker se s tem vosk rad oddrgne in potem prepusti barvo. Prav posebno skrbno naj se drži jajce med prsti takrat, ko ga opisujemo. Prsti morajo biti čisti in ne sme biti na njih voska, zakaj povsod tam, kjer se dotaknemo s povoskanim prstom jajca, se barva več ne prime in take pisanice so vse lisaste in marogaste.

Že prej sem omenil, da bi dobil na imenovani način na pisanici lahko belo, rumeno, rdečo in rjavo barvo, to pa tako: Najprej izvlečem z voskom vse bele črte ter dam jajce v rumeno barvo; ko se barva posuši, prevlečem vse okraske, ki ostanejo rumeni, z voskom ter dam pisanico v rdečo barvo. Ta barva postane še bolj živo rdeča, ker ima za podlago rumeno, in ko pokrijem vse, kar hočem imeti rdeče, denem jajce v razkuhano čebulo, da prevre in se trdo skuha v njej.

Če bi pa hotel imeti na pisanici razen bele, rdeče še kako drugo čisto barvo, recimo, modro, potem bi pa ne smel povabljeni vsega jajca po rdeči barvi, ampak bi po prevlečenju vseh belih črt z voskom prevlekel konture tudi tistih ploskev, katere hočem imeti rdeče ter bi nanje nanesel s čopičem rdečo barvo, katero bi po osušitvi pokrtil z voskom. Istotako bi potem chrobil, pobarval in pokrtil vse ploskve, katere hočem imeti modre in nato bi dejal jajce šele v čebulo. Na enak način bi moral delati z vsako barvo, ki bi jo hotel imeti čisto in bleščečo na pisanici. Kakor vidite, bi bilo zelo veliko dela s pisanico, ki bi imela več ko tri čiste barve.

Opisani način krasitve piruhov je za nas, ki nismo vajeni delati s pisalom, prav zamuden in počasen. Jajce pa opišemo z voskom tudi na drug, za nas bolj pripraven način, to je, da nanesemo vosk kar z navadnim pisalnim peresom, katerega smo dosti bolj vajeni, kakor belokranjskega pisala. Najboljša so tiste vrste peresa, ki imajo precej za konico na vrhnem delu nekak zatik, ki omogoča, da ostane na peresu več tekočine. Med temi peresi so najbolj znana »redis« peresa in »ly« peresa, ki tudi niso draga (1 kos 1 Din).

Sicer je pa za nanašanje voska dobro vsako navadno pero, le ogrevati ga moramo večkrat, ker ne drži toliko voska na sebi. Pa začnimo! Na svojo desno stran dene mo na mizo kos trdega voska in malo špiritno svetiljko ali svečo, v levici držimo osnaženo jajce, a v desnici držalo s peresom. Na jajce si že prej s svinčnikom nalahko narišemo okrasek. Pero najprej razgrejemo na plamenčku ter ga potisnemo nalahko v vosek. Ko imamo tako vosek na peresu, ga raztopimo malo na lučici in potegnemo ž njim nekaj črt na jajcu. Ko vosek ne teče več izpod peresa, ga razgrejemo zopet na plamenčku in ga tako

črto za črto nanašamo na piruh. Marsikdo bo dejal, da je to ogrevanje silno zamudno — pa ni preveč, ampak je skoraj isto, kakor če pišete s tinto in pomakate pero v malo napolnjen tintnik. Prvikrat delamo seveda bolj počasi, a sčasoma gre to ogrevanje in prenašanje prav hitro izpod rok. Od peresa je odvisna seveda tudi debelost črt. Z navadnim peresom vlečemo prav tanke črte, z »redis« $\frac{1}{2}$ mm so črte debelejše in če bi rabili 1 mm debelo redis pero, so pa črte že skoraj predebele za pisanico. Po svojem izkustvu se najbolj obnese $\frac{1}{2}$ mm redis ali ly pero.

(Se nadaljuje.)

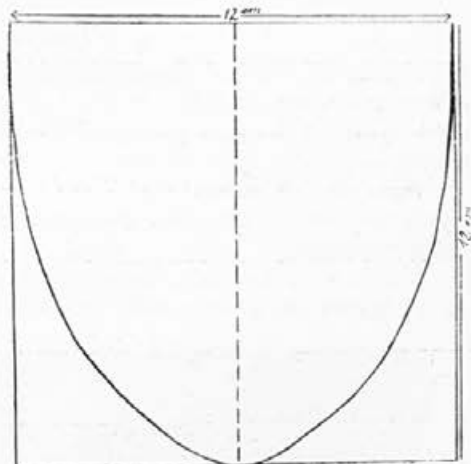
Kvačkana ročna torbica

S torbico, ki jo vidite na sliki, lahko razveselite svojo mamico za Veliko noč. Le prav pazljivo prečitajte, kako se naredi.

Uporaben je različen material. Najlepši je kvačkanec ali pa tudi precej sukana

risbi. Kvačkati začnemo ob širjem koncu in ožimo, kot kaže risba.

Ubod je naslednji: 1. vrsta: menjaje 2 gosti, 2 šibični. 2. vrsta in vse naslednja: vzorček se menjava, to se

pravi, na 2 gosti prideta 2 šibični in obratno.

Stranska dela prikvačkaš na srednjega z gostimi petljami. Širji del stranskih kosov pride na gorenji rob torbice.

Iste velikosti in oblike je tudi podloga, ki jo prišijemo s skritimi ubodi ob notranje šive.

Zgoraj pritrdimo kovinast, raven zapirač, ki mu pritrdimo kvačkano vrvico ali kovinasto verižico za ročaj.

Vlada.

tanka volna. Torbica na sliki je svetlo peščené barve iz kvačkanca.

Kvačkamo jo v treh delih. Srednji del je 11 cm širok in 26 cm dolg, raven kos. Stranska dela pa se kvačkata po povečani

Na smučeh

Ena, dve, tri, in že stojimo na dolgih rogovilih in, smuk, po brdu navzdol. Dolga senca se vleče za nami, kot bi nas hotela dohiteti. Ali tu se je zgodila nesreča. Smučiči so se mi uprle. Kako je pač svet nehvaležen. Nikdar nisem jaz ukazoval smučem, vedno so one svojevolsjno dirjale, koder so hotele. Danes pa so menda znorele. Vsaka je hotela svojo pot. Ena sem druga tja. In jaz, revež, sem se mučil, jim prigovarjal, vse zaman. Zdaj pa zdaj se bom razpolovil. Slednjič pa — čof! Konica se mi je zapičila v sneg, druga smučka ni hotela za njo in žrtev sem bil jaz, ubogi Viki.

Kakor ustreljen zajec sem se zvalil po bregu. Noge so se mi zapletle kakor babici štrena volne. Nisem vedel, katera je desna,

katera leva. V silnem strahu se nisem upal niti potipati, imam li še vse kosti cele, ali ne. Šele po dolgem času sem si opomogel od groze in se dvignil. Hvala Bogu, še lahko stojim. Drugi so me pustili na cedilu in jo ubrali naprej. Lepi tovariši, kaj ne?

Tratnik Viktor, Gornji grad.

Dragi „Naš rod“

Čeravno sem že več let Tvoj zvesti naročnik, Ti danes prvič pišem in sicer, kako smo praznovali 15letnico zedinjenja. Po svečani službi božji smo šli v sokolsko dvorano. Naš g. šolski upravitelj je razložil pomembni zgodovinski praznik v krasnih besedah. Vrstili so se razni prizori ter deklamacije. Lepe so bile razne telovadne točke. Zapeli smo več pesmi. Zvečer se je vršila slavnostna sokolska akademija. Videl in slišal sem mnogo lepega, kar mi ostane v živem spominu.

Pavšer Boris, Poljčane.

Ljubi „Naš rod“

Na osnovni šoli na Viču smo praznovali »Materinski dan«. Najprej je gospod upravitelj Štrukelj pozdravil vse mamice.

Nato je bil prizor Anice Černejeve »Mati išče svoje dete« pod vodstvom gospe Jankovičeve.

Sledila je igra »Mati« (dvodejanka), ki jo je spisala in režirala naša gospa raz-

redničarka V. b razreda Julija Klemenčičeva. Igra je vsem jako ugajala. Mamice so se jokale. Na odru je bil štedilnik in smo tudi kuhale.

Tebi dragi »Naš rod« pošiljamo sliko — prizor iz igre »Mati«. Tako pride v našem razredu 18 naročnic »Našega roda« do slike, ki je sicer ne bi mogle kupiti.

Ivanka Gregorka.

Na delo

Pred dvema letoma so »Kresnice« objavile spomine iz mladosti večine slovenskih mladinskih pisateljev. Letošnje »Kresnice«, ki izidejo ob koncu šolskega leta, bodo prinesle nekaj podobnega: z b i r k o spominov čitateljev »Našega roda«.

Na delo tedaj vsi, ki ste kaj doživeli v svojem življenju. Opišite, kar se vam zdi najvažnejše. Karkoli, le resnično mora biti. Veselo ali žalostno. Ko pa je napisano, preberite v šoli. Morda se bo našel izmed vaših tovarišev kdo, ki bo znal narisati risbo k vašim spominom. Tudi te bodo »Kresnice« objavile. Tako bodo spisi in ilustracije iz vrst samih otrok članov Mladinske matice.

Spis mora biti napisan le na eni strani lista, obsega pa lahko več listov. Risbe pa naj bodo izdelane s svinčnikom ali črnilom ali s tušem na nečrtanem papirju. Pod vsak spis se napiše ime in priimek, šola ter razred učenca ali učenke, ki je spis sestavila, in učenca ali učenke, ki je spis ilustrirala. Na risbi naj ne bo nikakega imena.

Prispevki naj se pošljejo čimprej na naslov: Uredništvo »Kresnic«, Ljubljana, Frančiškanska ulica 6 I.

Prispevki morajo biti v uredništvu najkasneje do 31. marca t. l. Čas beži. Pohitite, da bodo Kresnice letos res vaše, samo vaše!

Rešitev ugank v 4. številki:

Rešitev I. križaljke

Vodoravno: 1. kobilica, 2. tisočina, 3. lipa, 4. osat, 5. upor, 6. pač, 7. Riga, 8. noj, 9. Arabec, 10. amen, 11. ga, 12. Zila, 13. očet, 14. lani, 15. če, 16. Ria.

Navpično: 1. kipar, 2. tisočina, 3. lopar, 5. up, 17. osat, 18. bo, 19. nič, 20. lizol, 21. Anica, 22. Alenčica, 23. Atila, 24. gora, 25. ajam, 26. beg, 27. ena.

Rešitev križaljke „Medvedek“

Vodoravno: 3. Eva, 5. dim, 6. vrt.

Navpično: 1. medvedek, 2. pamtivec, 4. vir.

Rešitev
sestavne
naloge

Pravilnih rešitev je dobilo uredništvo na stotine in zato ne moremo objaviti vseh imen.

Izžrebani in nagrajeni so bili:

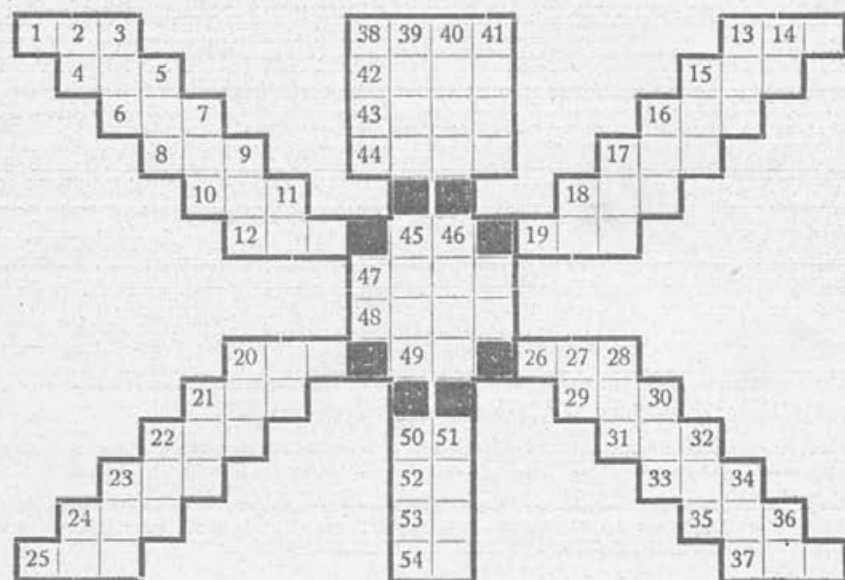
Temel Valpurga iz Sladkega vrha št. 14, ki dobi ducat žepnih robcev.

Frančar Rudolf, učenec I. višje narodne šole v Cerkljah, ki dobi dva para zimskih nogavic.

Ambrožič Ivanko iz Velikih Polan, ki dobi avtomatičen svinčnik.

Križanka „Pajac“

(Tomšič Stanko, II. b razred gimnazije v Ptuj.)

Vodoravno: 1. zver, 4. pridevnik, 6. kar je na glavi, 8. pridevnik, 10. del glave, 12. sport, 13. kakor 6., 15. záimek, 16. vbodljaj z iglo, 17. vas pri Ljubljani, 18. pridevnik, 19. prometno sredstvo, 20. žensko ime, 21. rimski pozdrav, 23. član družine (prekmursko), 22. záimek, 24. kakor 21., 25. oče (z drugo besedo), 26. gozdiček, 29. kakor 13., 31. morska žival, 33. podzemeljski hodnik, 35. kakor 10., 37. kakor 12., 38. žensko ime, 42. moško ime, 43. davek (v narečju), 44. žensko ime, 45. del kolesa, 47. zemljiška mera, 48. naša reka, 49. nota, 50. záimek, 52. záimek, 53. záimek, 54. nikalnica.

Navpično: 2. veznik, 3. kuhinjska potrebščina, 5. naselbina, 7. član družine, 9. domača žival, oseba pom. gl. je, 13. zver, 14. igralna karta, 15. vas pri Ljubljani, 16. vbodljaj z iglo, 17. prometno sredstvo, 20. prva mati, 21. žensko ime, 22. član družine, 23. tista (prekmursko), 27. ali (skrajšana oblika), 28. močen, 30. mlečni izdelek, 32. glas, 34. domača žival, 36. kakor 11., 38. žensko ime, 39. moško ime, 40. davek (v narečju), 41. žensko ime, 45. zemljiška mera, 46. naša reka, 47. del kolesa, 50. moško ime, 51. moško ime.

Za rešilce križanke so določene nagrade. Prvi, ki bo izreban, dobi nogometno žogo; drugi dobi škatlo barv; tretji dobi mladinsko knjigo.

Kliš e je

eno- ali večbarvne
za časopise / knjige /
razglednice itd. izdeluje

klišarna

Jugografika
Ljubljana, Sv. Petra nasip 23